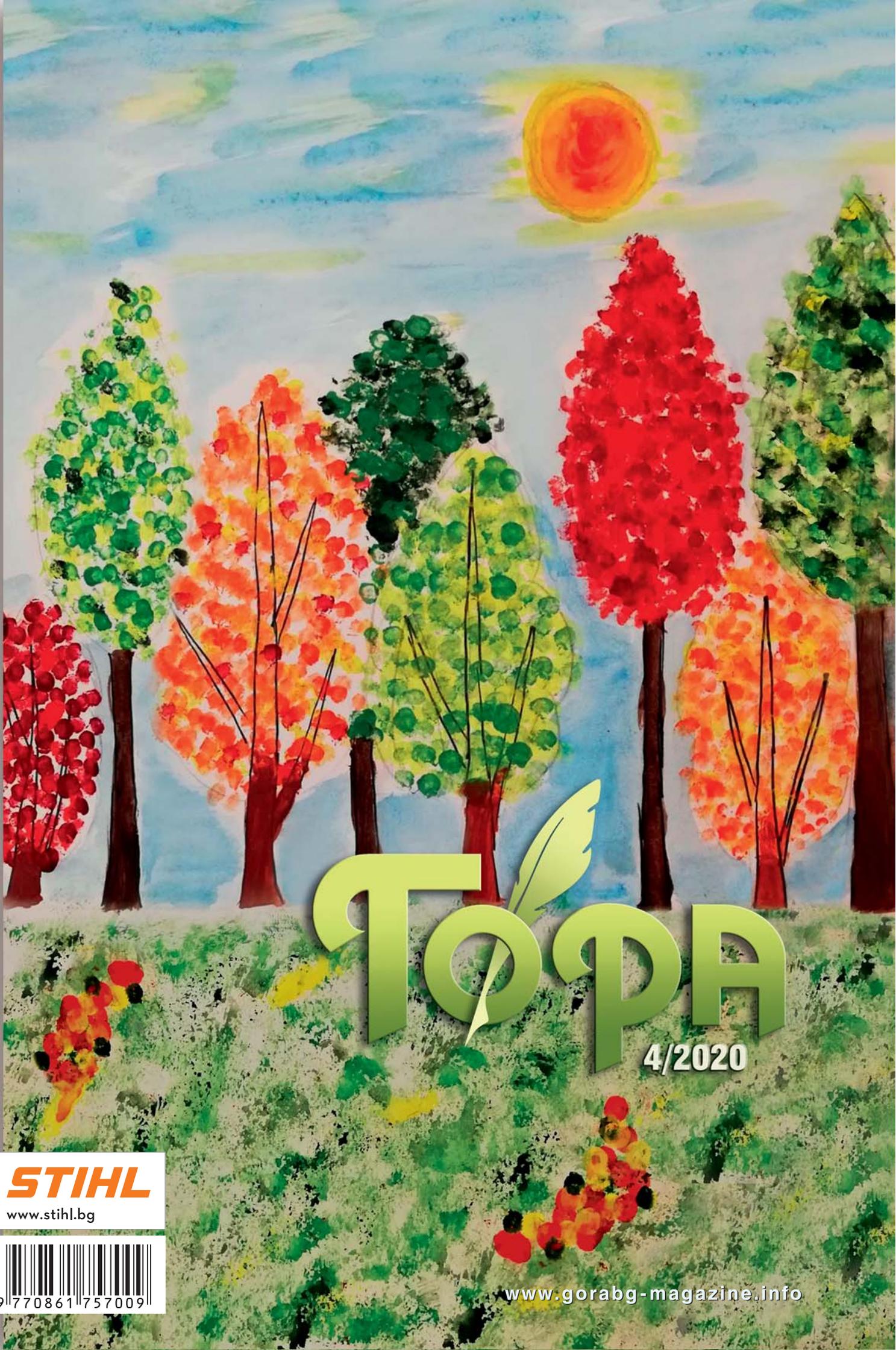

Списание за екология и горско стопанство ◀ 3 лв.

ТОРА

4/2020

STIHL

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

ШИРОК СПЕКТЪР НА ПРИЛОЖЕНИЕ

BT 131 МОТОРЕН СВРЕДЕЛ

Комфортният и здрав мощен уред за професионална употреба, предназначен за управление от един човек, се връзва бързо и мощно в почвата и улеснява работата ви при взимане на почвени проби, издълбаване на дупки в почвата с диаметър до 300 мм за засаждане на растения и фиданки или за изграждане на огради. Блокировката на свредлото QuickStop осигурява безопасността на работещия за секунди. С богатия асортимент свредла с различни диаметри той е подходящ за многостранна употреба и на трудно достъпни терени.

WWW.STIHL.BG

STIHL

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
д-р инж. **ЦЕНКО ЦЕНОВ** -
заместник изпълнителен директор
на Изпълнителната агенция
по горите

Секретар:
РАДКА ЛЯХОВА -
главен експерт в дирекция
„Информационно-административни
дейности“ в ИАГ

Членове:

инж. **ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ** -
началник на отдел
„Промени в горските територии“ в
дирекция „Горски територии“ в ИАГ

д-р инж. **ГЕОРГИ ГОГУШЕВ** -
заместник-директор на Регионалната
дирекция по горите - Благоевград

проф. **ИВАН ПАЛИГОРОВ** -
декан на факултет „Стопанско
управление“ в Лесотехническия
университет

доц. **ГЕОРГИ КОСТОВ** -
ръководител на катедра
„Лесовъдство“ в Лесотехническия
университет

инж. **АНТОНИНА КОСТОВА** -
държавен експерт в дирекция
„Търговски дружества и държавни
предприятия“ в Министерството
на земеделието, храните и горите

Главен редактор:
ГЕОРГИ ГРОЗДЕВ
grozdev_georgi@abv.bg

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Литературен сътрудник:
ЖЕНЯ СТОИЛОВА
zhenia.stoilova@gmail.com

Технически редактор:
инж. **ВАНЯ КИСЪОВА-ИЛИЕВА**
vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Старши счетоводител:
СТАНИСЛАВА КРУМОВА
tania_mit@abv.bg

- 2 ..... **Обръщение на инж. Мирослав Маринов - изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите по повод Седмицата на гората**
- 3 ..... Моят разказ за гората: Седмицата на гората се пренесе в детското творчество
- 5 ..... Нови ръководители: Георги Гроздев е новият главен редактор на сп. „Гора“
- 6 ..... **Седмица на гората: Ето защо ни е тази Седмица!**
- 15 ..... Горските служители са съпричастни в условията на извънредно положение
- 16 ..... 60 години лесозащитни станции в България: Важни фитопатогенни гъби по иглиците на белия и черния бор в района на Лесозащитна станция - Пловдив
- 19 ..... **Анализи: Контрол и опазване на горските територии, дивеча и рибните ресурси в обектите за любителски риболов през 2019 г.**
- 21 ..... **За Земята: Изгаси осветлението, дай своя глас за планетата. Денят на земята - време за размисъл, време за действия**
- 22 ..... **Инициативи: Бъдеще имат само тези, които почитат делото на своите предци**
- 24 ..... Нови книги
- 25 ..... Гост на редакцията: Виолета Желязкова: Здравето на природата е пряко свързано с човешкото здраве
- 28 ..... **Похвално слово за Главния**
- III ..... Обичам България: На гората - с любов

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@iag.bg

ВІС ТТВВВГ22
ІВАН ВГ39 ТТВВ 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е подписан за печат на
30.04.2020 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

На корицата
Рисушка на Лорена МИНКОВА, 12 г., Пловдив

CONTENTS

- 2 Salutation by eng. Miroslav Marinov - executive director of the Executive Forests Agency on the occasion of Forest Week
- 3 My story about the forest: The Forest Week in children's art
- 5 New leaders: Georgi Grozdev is the new editor-in-chief of Gora Magazine
- 6 Forest Week: That's why we have this Week!
- 15 The forest employees are empathetic in a state of emergency
- 16 60 years forest protection stations in Bulgaria: Important phyto-pathogenic fungi on the needles of white and black pine in the area of the Forest protection station - Plovdiv
- 19 Analyzes: Control and protection of the forest territories, game and fishery resources in recreational fishing area in 2019
- 21 For The Earth: Turn off the lights, give your voice for the planet. Earth Day - a time for cogitation, a time for action
- 22 Initiatives: Only those who honor the work of their forefathers have a future
- 24 New books
- 25 Editorial's office guest: Violeta Zhelyazkova: Nature's health is directly related to human health
- 28 Praiseworthy speech for the Editor-in-chief
- III I love Bulgaria: For the forest - with love

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

Обръщение на инж. Мирослав МАРИНОВ - изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите, по повод Седмицата на гората

**Уважаеми колеги,
Скъпи приятели на гората,**

Тази година за 95-и път отбелязваме Седмицата на гората - празник на лесовъдската колегия, на горските инспектори, надзиратели и многобройните служители и работници в горите. Празничната седмица по традиция честваме с много инициативи и забавления за малки и големи и се радваме на красотите на нашите гори. В тези дни се прави обективна равностметка за това как и доколко изпълняваме своята отговорност и задължения за развитието и опазването на нашите гори, пазим ли духа на празника на залесяването от далечната 1925 г., продължаваме ли да сме най-зелени на Балканите, какво предвиждаме занаят.

Тази година е различна. Времената, в които сме изправени да живеем днес, са трудни - не дават повод за празници. Именно поради противоепидемичните мерки и обявеното извънредно положение в страната планираните мероприятия и чествания за Седмица на гората 2020 г. се отлагат за неопределено време. Независимо от сложната обстановка всички лесовъдци продължават да изпълняват своя дълг и задължения.

Уважаеми колеги, продължавайте да бъдете отговорни и не допускайте нарушения и неправомерни дейности, които може да са причина за влошаване на състоянието на отделни насаждения, както и на горите в цялост. Сега усилията ни като лесовъдци и родолюбци са пренасочени към изпълнение на мерките и разпорежданията за успешно преодоляване на кризата у нас и в света, произтичаща от глобалната пандемия.

Изказвам дълбока благодарност на всички вас, които в момента сте на терен и изпълнявате отговорно своите задължения. Добър пример са колегите, които активно се включват в помощ на други органи и институции в период на извънредни условия. Не са малко случаите, в които наши колеги заделят от личните си средства, за да помогнат на нуждаещи се. Не можем да изброим всички примери на човешка и отговорно поведение на колеги, които са факт в днешната и надежда в утрешната реалност.

Уверено мога да твърдя, че ние изпълняваме успешно нашия основен дълг, свързан с опазването и защитата на българската гора. Днес е поставена на изпитание нашата обща съпричастност и обединени сили за изпълнение на задълженията и неотложните дейности, които определят устойчивостта на горските екосистеми.

Обръщам се към най-малките приятели на гората - тези, към които най-често отправяме посланията си да обичаме и да пазим горите. Вие, малки приятели, сте нашата истинска надежда за бъдещето и повече от всякога искаме да достигнем до вас, за да усетим вашето вдъхновение и жизнерадост! Затова именно към вас е насочена и единствената наша инициатива за отбелязване на Седмицата на гората през тази година - да творите от вкъщи с мисъл и обич към гората! Да нарисувате или напишете с думи това, което мислите и чувствате към гората и да го споделите с нас. Всички рисунки, есета и разкази ще публикуваме на интернет страницата на Изпълнителната агенция по горите. Уважаеми колеги, скъпи приятели, нашите празници винаги са белязани от трудни делници. Всички признаваме, че да си лесовъд днес е не само гордост, но и много повече смелост и още повече отговорност! Убеден съм, че българската общественост и българските лесовъдци заслужават своята външна Седмица на гората. След преодоляване на пандемията, при по-подходящи обстоятелства, ще отбележим подобаващо и заслужено професионалния си празник.

Бъдете здрави, изпълнявайте с гордост своите задължения и спазвайте дисциплина относно необходимите противоепидемични мерки!

Седмицата на гората се пренесе в детското творчество

През април Изпълнителната агенция по горите отпрати предизвикателство към младите приятели на гората да рисуват, пишат и творят, посвещавайки творчеството си на Седмицата на гората.

Деца от цялата страна изпратиха стотици творби по темата „Моят разказ за гората“ (публикувани на интернет страницата на ИАГ). В картини, фотографии, приложения, разкази, стихове, презентации децата изразиха искрените си емоции.

Четвъртокласниците от СУ „Н.Й. Вапцаров“ в Петрич, с помощта на своите учители, създадоха електронна книга с творбите си, посветени на вълшебния горски свят.

Деца от първи клас на СУ „В. Дечев“ - Чепеларе, работиха върху проект „Седмица на гората“, в който успяха заедно със своите учители да представят богатството на гората.

„Всички тези прекрасни произведения показват, че гората вълнува подрастващите. Не успяхме да заведем децата в гората и да проведем лесовъдските игри, които бяхме планирали по време на Седмицата на гората, заради ситуацията, в която се намираме. Предложихме тази алтернативна инициатива и децата ни показаха колко обичат и колко им е близка гората. От своя страна, ние ще се реваншираме при първа възможност с любимите им лесовъдски игри в гората, в които да научат повече за нея“ - сподели г-р инж. Анна Петракиева - преподавател по гор-

ска педагогика в Лесотехническият университет.

Детските произведения са толкова колоритни и очарователни, те са извор на мъдрост, неподправена чистота, наивност и обич, от тях преливат багри и греят слънца, гонят се пеперуди, проблясват звезди...

През очите на 8-годишния Мартин Качанов от Приморско в разказа „Моето горско приключение“ гората „... изглеждаше приказно. Красива река, гървета, песен на птици, скали, мостове, замък, пещери. ... Богати сме с природата, която имаме“.

В своята презентация „Гората - извор на живот“ единадесетокласничката Мария Златкова от ЛПГ - Берковица, пише: „Гора - една проста дума, но всъщност безкрайна по своя обхват. Гората е дом, майка, природа, гората е вечният извор на живот“.

А знаете ли какво става със светулките, щом изпълнят желанието на някое дете? Според шестгодишния Калин Бакърджиев от Варна „светулката става звезда - голяма, красива и щастлива“.

Мечтата си споделя и 9-годишният Венцислав Георгиев от Несебър: „През зимата, след като е валило сняг, ходим с дядо да търсим следи от стъпки на горски животни. В гората се чувствам много свободен и затова често си правим разходки там. Обичам гората. Когато порасна, искам да стана лесничей“ - пише възпитаникът на СУ „Д. Каравелов“.

Впечатляваща картина на гората в своя „Разказ за гората“ рисува осмокласничката Касандра Недялкова от

СУ „М. Райкович“ - Дряново: „Днес гората беше щастлива, изкъпана от пролетния дъжд, тя се радваше на чудната дъга, която се бе ширнала на хоризонта, слънцето бавно залязваше на запад, а залезът беше огнен и незабравим.

Птиците се надпяваха из горските дъбрави, цветни пеперуди се гонеха из високите треви, а величественият Дряновски водопад се спускаше като че ли по стъпала от стръмното надолу към градчето - пенещ се и величествен, прекрасен като залеза“.

По детски наивно, с илюстрации от 10-годишната авторка Хиляй Мустафова от Търговище, е стихотворението „В гората“:

„В горите, в горите, в горите зелени, ах, знам -
тъй много цветя има там,
къпинки и дренки, и гъбки червени,
и птички, и песни, и ягоди пресни
тъй много, тъй много са там!“.

В стихотворението си „Гората“ петокласничката от столичното 17 СУ „Дамян Груев“ Стефания Александрова пише:

„Бухал буха нейде във горите...
Ей го там, сгушен е на бора сред иглите.
А до него чухал - пръв другар,
и той стои в короната на бора стар“.

Дванадесетгодишният Кирил Методиев от ОУ „Хр. Смирненски“ - Радомир, е озаглавил стихотворението си „Балканските гори“:

„Разхождам се в балканските гори
сутрин рано в зори.
Ухае ми на дъб прекрасно,
това е моето райско място“.

Поетично е описанието и на осмокласничката Виктория Негялкова от СУ „М. Райкович“ - Дряново:

„Гората е омайна и красива,
огласят я ята на птици.

По кадифените поля зелени
се гонят пъстроцветни пеперуди,
а тя, гората моя, е заседнала в сърцето
като невеста млада, палава, изрива“.

За 8-годишната Пея Иванова „Гората е зелена усмивка“. Сеещали ли сте се за такава метафора?!

А какво ще кажете и за изящното описание в разказа на Ралица Маркова, на 11 години, от СУ „Н.Й. Вапцаров“ - Приморско: „Слънчевите лъчи пронизват гъсталациите и позлатяват стволите на дърветата, покрити с петна от кафяв мъх. По клоните цъфтят подутти пъпки, от които се подават нежни, крехки листенца“.

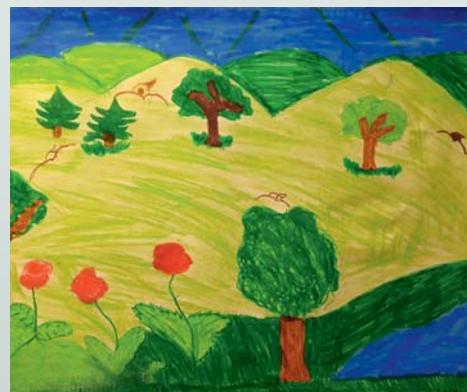
Първокласничката Гергана Лазарова се обръща с поетичното:

„Хей, горице мила!
Колко красота си скрила!
Мъдрост тъй вълшебна,
всекиму потребна!“.

Като източник на спокойствие и възхновение описва гората 14-годишната Сали Чирпанска от СУ „Св. св. Кирил и Методий“ - Белица, в своето есе: „...онова място, където сме само аз и птиците, където се чува всяко едно трептене на природата - приспивният шум на водата, омайните песни на летящите птици, свиренето на вятъра...“.

И ако още се съмнявате, че децата са мъдри, прочетете есето на 12-годишната Моника Дафова от СУ „Отец Паусий“ - гр. Стамболийски: „Много често гората „плаче“ - от шума на дървосекачите и от изтрелите на ловците. Ние, хората, можем да спрем съзлите ѝ, като засаждаме нови дървета, не замърсяваме водите, не палим огън без надзор“.

Ако сте усетили трепета и искрения детски възторг, ако сте успели да погледнете през очите на малките творци, значи и нашия горски празник, нашата Седмица на гората я има!

Георги ГРОЗДЕВ е новият главен редактор на сп. „ГОРА“

Роген е на 29 януари 1957 г. в с. Мъглен, Бургаска област. Завършва журналистика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1983 година.

Редактор, репортер, заместник отговорен секретар във в. „Поглед“, издание на Съюза на българските журналисти, от 1983 до 1990 година.

Основател е на издателство „Балкани“ (1991 г.) и негов собственик, където работи като управител и главен редактор. Създава в. „Балкани“ и сп. „Литературни Балкани“. Публикува български автори, преводи на балканска, европейска, китайска литература, книги на екологична и ловна тематика от български и чуждестранни автори.

От февруари 2014 до април 2019 г. е главен редактор на сп. „Лов и риболов“, издание на Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“.

Автор на романа „Плячка“, посветен на дивата природа, на оцеляването на човека и дивите животни в епохата на плячката. Пребеден на 15 езика, представен в Австрия, Белгия, Франция, Китай, както и всички балкански страни.

Автор на 24 белетристични, критически и есеистични книги.

Носител на Националната литературна награда „Елин Пелин“.

Владее руски и английски език.

Новини от държавните предприятия

ЮЗДП - Благоевград: Производството на контейнерни фиданки напредва с бързи темпове

Независимо от извънредното положение производството на контейнерни фиданки за нуждите на Югозападното държавно предприятие в държавния горски разсадник в с. Локорско продължава. Работата включва обработка, почистване и сортиране на семена, пълнене на контейнери с почвен субстрат, засяване на семена, транспортиране и разполагане на засетите в контейнери в изградената оранжерия и площадките за покълване и отглеждане на фиданките.

От началото на 2020 г. в контейнери са засети близо 390 000 фиданки от 8 дървесни вида: космат дъб - 319 668, благуи - 33 892, зимен дъб - 2548, сребролистна липа - 17 920, и дървовидна хвойна - 6748 броя, както и дива круша, черен бяз и черен бор.

През Седмицата на гората започна и напълно автоматизираното производство на иглолистни фиданки с използването на поточната линия, доставена по проект на ЮЗДП с финансовата подкрепа на Програма LIFE 2016 на ЕК. При натоварване на максимален капацитет линията произвежда 720 иглолистни фиданки в минута, което позволява засяването на голям брой в кратки срокове. Планът за производство на фиданки за тази година предвижда 700 000 гръвчета. Продължава и работата по залесяване на последните произведени през 2019 г. контейнерни фиданки по проект LIFE FORHAB. Залесени са общо 605 джа в зони от „Натура 2000“ на територията на ЮЗДП с цел възстановяването на гори, увредени от горски пожари, болести и вредители.

През 2020 г. ЮЗДП ще продължи да осигурява фиданки

за природозащитни инициативи съвместно с неправителствени организации. За втора поредна година Предприятието сключва договор с WWF - България, и ще предостави над 4000 гръвчета за възстановяването на крайречни местообитания по поречието на р. Марица.

Тази пролет стартира и партньорство с Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, по почистване и обработка на семена за производството на фиданки. Има заявен интерес и от частни фирми за съвместна работа по производство на фиданки в разсадника в с. Локорско.

В момента тече оценката на двата мащабни проекта за възстановяване на увредени от природни нарушения гори в „Натура 2000“, погледени от ЮЗДП по Програма LIFE 2019 на ЕК. Проектите са разработени съвместно с WWF - България, и Североизточното държавно предприятие - Шумен, като успешно преминаха първата фаза на одобрение за финансиране по Програма LIFE. При успешна втора фаза от оценката ЮЗДП ще осигури финансиране за производство на фиданки и залесяване на нови 275 ха увредени гори, като работата ще стартира в края на 2020 година. Съвместно с редица научни, природозащитни и горско стопански организации ЮЗДП участва и като партньор в два международни проекта за превенция и борба с горските пожари, които се очаква да бъдат финансирани по Програма „Хоризонт 2020“ на ЕК през тази година.

Снежана ПАСКАЛЕВА

Ето защо ни е тази Седмица!

Да си спомним как отбелязвахме професионалния празник на лесо̀в̀дската колегия и на целия народ - Седмица на гората, е като да отворим семейния албум. Неслучайно 94 пролети тружениците на гората я отбелязваха с много ентузиазъм, любов и увереност в необходимостта на професията си за обществото. Времето има лошия навик да заличава човешките спомени дори за най-хубавите неща от живота, но печатното слово, а сега и новите технологии, не допускат това да стане. Готвехме се и за тазгодишната Седмица на гората - 95-ата, през събуждащата се пролет и е странно, че няма да я има точно в този сезон. И докато вярваме, че тя все ще се събдне тази година, да отворим малка частичка от архивната Седмица, съхранена на страниците на нашето списание, и по този начин тя ще е с нас и тази пролет. Нужна ни е, защото е нашият „автограф“ за обществото в празнични дни, а през останалото време просто работим за него.

2007. Избрахме годината, с която да започнат спомените от изминалите Седмици на гората, да е тази. В първата година на членството на България в Европейския съюз българската гора става неделима част от европейското зелено богатство и това е мотото на Седмицата. Българската гора и нейният празник, 82-и поред, излизат от националната рамка и пълноправно се включват в европейската и световната горска съкровищница. Официалните чествания са открити на 2 април в София, в Народния театър „Иван Вазов“, в присъствието на президента на България Георги Първанов. За „Лесовъд на годината“, отличието, учредено от Съюза на лесовъдите в България през 1996 г., за да отбележи постиженията на колегите от предишната година, като през 2007 г. наградите за първи път се определят съвместно от НУТ, СЛБ и „Булпрофор“, е избран инж. Петър Воденичаров - зам.-началник на РУГ - Велико Търново. 12 души са отличени с награди за борбата с горските пожари.

Ражда се нова инициатива, когато по решение на УС на СЛБ последният работен ден преди всяка Седмица на гората е обявен за Ден на преклонение пред лесовъдите, отдали живота си за гората, и се полагат цветя пред Мемориала в парковото пространство на Лесо̀в̀дския университет.

со̀в̀дския университет.

По традиция всяка година домакин на празничната Седмица е едно от 16-те регионални управления на горите и през 2007 г. това е РУГ - Пловдив, който чества 125 г. горска служба в Пловдивския регион с богата програма и откриването на новата си административна сграда. Част от програмата на Седмицата продължава да бъде откриването на мемориални знаци като паметната плоча „110 г. организирано залесяване от инж. Никола Василев в м. Трапето“ в ДЛ - Карлово.

Пред мемориала на лесов̀дга всички сведо̀ха глави в знак на признателност

2008. Със зимен декор е Седмицата на гора-та, проведена на 7-12 април. Това особено проличава на масовия празник, организиран в навечерието ѝ на открито - в м. Изглик-на поляна на Витоша.

Колегията се събира в София, в Националната опера, а тържеството е открито под мотото „Да посадиш гърво, да отгле-даш надежда“ и е с участието на зам.-гене-ралния директор на ФАО Хосе Антонио Пра-го. С приза „Лесовъд на годината“ е награ-ден г-р инж. Димитър Вълков - директор на УОГС „Петрохан“. Продължава връчването на наградите в категорията „Най-добър горски стражар“.

С активното съдействие на Съюза на лесовъдите в България е откри-та паметна плоча, посветена на лесовъдите и горските работници, гали своя принос в създаването и

▼ В ДЛ - Кресна, лесовъди и журналисти заедно отбелязаха празника

стопанисване-то на нови гори във водосбора на яз. „Искър“. Както винаги, много са реви-оналните инициативи, посветени на празника, при-дружени със залесявания, в които участва и насе-лението.

2009. Лесовъдската колегия спазва традициите и вся-ка година добавя по още една пролет в биографията на Седмицата на гора-та. На 130-годишнината от съ-здаването на централната горска служба е посветен празникът, открит тържествено в Националния ис-торически музей в Бояна на 6 април. С най-високото професионално звание е отличен инж. Василий Марин-ковски - директор на РДГ - Кюстендил. Запазена е мно-

гогодишната традиция за изложби на възпитаници-те на професионалните горски гимназии, които годи-ни наред се провеждат във фойето на Министерст-вото на земеделието. Четвърто е изданието на На-ционалния горски конкурс за есе, обявяван от ДАГ, за учениците от тези гимназии. В ДГС - Своге, е открит мемориал, посветен на пър-вите противоерозионни залесявания в района. Огром-

Представители на поколения лесовъди и горски работници се събраха за откриването на мемориала край с. Искрец

ните горски пожари от 2007 г. бележат възстановителни залесявания през следващите години, което ярко е застъпено във всичките мероприятия, провеждани по време на Седмицата. В залесяването край пострадалото с. Дъбрава, Старозагорско, се включват ръководният екип на ДАГ и тогавашният министър-председател на България.

◀ Опожарената гора край с. Дъбрава ще бъде възстановена

2010. Юбилейната - 85-годишна Седмица, започва на 6 април извън София - в Международния панаир - Пловдив, под мотото „Гората утре - наша грижа днес“. Носителят на приза „Лесовъд на годината“ е инж. Мико Павлов - директор на ДГС - Карлово.

Събитията от програмата са посветени на 105-годишнината на организираната борба с ерозия у нас и затова една от първите инициативи е откриването на паметната плоча на първостроителя на това дело Петър Манджуков край Калофер.

Тази година в още повече детски сърца са посетили семената на горолюбие, хиляди фиданки, залесени от множеството, поемат към нов живот, което показва, че делникът на лесовъда все повече се общава към изискванията на обществото. Това доказ-

▲ Залесяване в ДАС „Витиня“

ва и 11-ото издание на проекта „Да запазим България зелена и чиста за нас и нашите деца“ на „Овергаз“, чиито представители залесяват заедно с малчуганите от Дома за деца „Таньо войвода“ в Асеновград.

2011. Годината е обявена от ООН за Международна година на горите и празничната Седмица у нас от 4 до 10 април преминава под нейното мото „Гора за хората“. Със съдействието на централното горско ведомство сп. „Гора“ издава книгата със същото заглавие, на български и английски език. На 8 април влиза в сила приетият месец по-рано нов Закон за горите.

Официалното откриване отново е в Националния исторически музей в Бояна, а честването с безброй инициативи продължава с домакинството на РДГ - Берковица. В рамките на програмата на 5 април го Клисурския манастир е създадена Паметна кестенова гора.

За „Лесовъд на годината“ е избран инж. Пенчо Дерменджиев - директор на РДГ - Пловдив. Продължава излъчването на награди на служителите по охрана на горите. ДГС - Клисура, с подкрепата на кмета на града, открива паметник на Стефан Дончев - първият българин с висше лесовъдско образование. ДГС - Плевен, отбелязва своята 100-годишнина, а РДГ - Варна, добавя още едно гърво - 131-во, в юбилейната гора, създадена през 2005 г. по случай 125 г. от основаването на горската служба в региона.

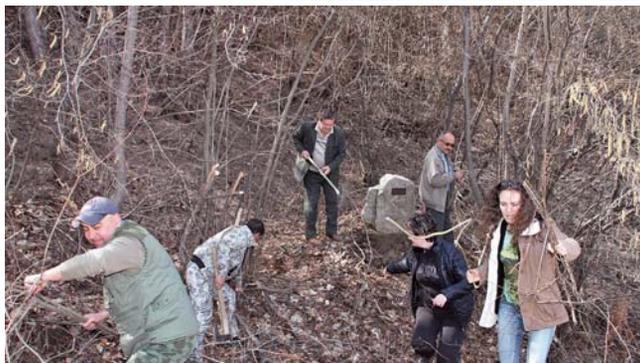

Служителите на РДГ - Смолян, се включиха в залесяването в ДГС - Смилян, където бяха създадени 9 дка нови гори в площи, засегнати от силна градушка през 2006 г.

2012. Тържествата са открити на 2 април на площада във Враца, погмото „Гората за децата“, с организатор новосъздаденото Северозападно гържавно горско предприятие. В рамките на тържеството 10 директори на ДГС/ДАС получават ключове за високпроходими автомобили „Грейт Уол Ховър“. С приза „Лесовъд на годината“ е удостоен инж. Марко Запчев - директор на ДГС - Гърмен. За първи път ИАГ и СЛБ учредяват приза „За значителен принос в популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“, чийто пръв носител става Борис Господинов - гл. редактор на сп. „Гора“.

ДПП „Врачански Балкан“ открива многофункционален природозащитен център „Горски дом“ във Враца. 70 г. от основаването си отбелязва ДГС - Горна Оряховица. Набира сили инициативата на сп. „Гора“ - „Да почистим паметниците на лесовъдите“, в която заедно с представителите на ДАС „Витошко - Студена“, ДГС - Пловдив и Клисурска, работещите в редакцията се

▲ Почистване на паметна плоча в ДГС - Пловдив

▲ Студенти от АТУ дадоха на децата от 78 ОДЗ в Студентски град първи уроци по залесяване

включват с труда си. ЮЗДП - Благоевград, организира почистването на паметника на лесовъда Симеон Петеларов и открива възстановената плоча на горския надзирател Лазар Стойчев. Лесовъдската колегия от Велико Търново поставя в гр. Елена паметна плоча на рогната къща на Христо Разсуканов.

включват с труда си. ЮЗДП - Благоевград, организира почистването на паметника на лесовъда Симеон Петеларов и открива възстановената плоча на горския надзирател Лазар Стойчев. Лесовъдската колегия от Велико Търново поставя в гр. Елена паметна плоча на рогната къща на Христо Разсуканов.

2013. С девиза „Гората и ние“ Седмицата (1-7 април) е открита в Благоевград. В рамките на честванията са отбелязани четири 100-годишнини - на ДГС в Разлог, Петрич и гр. Гоце Делчев и ДАС „Дикчан“ - Сатовча. За „Лесовъд на годината“ е избрана инж. Златка Азманова - експерт в ЮИДП (сега директор на РДГ - Сливен). Представена е книгата на Михаил Михайлов „Горите на Благоевградска област“. Студенти и преподаватели от АТУ създават гора край с. Жълтуша. Сред богатите регионални чествания е откриването от ДГС - Карлово, в Апостоловата гора на паметната плоча на нейния създател - Георги Банков.

▲ В тържественото откриване на мемориалната плоча взеха участие (от дясно наляво) инж. Пенчо Дерменджиев - директор на РДГ - Пловдив, Веселин Личев - кмет на Карлово, инж. Илия Симеонов - зам.-директор на Южноцентралното гържавно предприятие - Смолян, инж. Мико Павлов - директор на ДГС - Карлово

▲ Членовете на Сдружение „Клуб „Фортуна“ залесяват край Петрич

▲ Деца от Центъра за социални услуги „Олга Скобелева“ - редовни участници в тържествата, организирани от пловдивската лесовъдска колежия

2014. Интересна е празничната Седмица от тази година - официално и под мотото „С богато наследство към отговорно бъдеще“ тя е обявена от 7 до 13 април, но реално е открита още на 1 април в Бургас, където са отбелязани три годишнини - 135 г. централна и 120 г. регионална горска служба и 105 г. от основаването на СЛБ. Тези дати увековечава откритата през сградата на РДГ - Бургас, паметна плоча. Излиза и книгата „Горите на Бургаска област - история и настояще“. Над 300 лесовъдци и гости посрещат празника, по традиция под звуците на „Хубава си, моя гора“, в м. Ханска шатра над Слънчев бряг. Отличи-

ето „Лесовъд на годината“ е връчено на инж. Сашка Иванова - зам.-директор на РДГ - Смолян. В с. Локорско официално е открита първата в страната Генна банка за съхранение на семена от дървесни и храстови видове с европейска значимост. На 11 април в ДГС „Тракия“ е проведена първата среща на бивши и настоящи ръководители от централното горско ведомство, която се запазва като традиция и за следващите години. 130-годишен юбилей отбелязва ДГС „Болярка“ - Велико Търново.

▲ Проф. Димитър Греков, д-р инж. Валентина Маринова и проф. Иван Палигоров с наградните (от ляво надясно): Иван Тосманлиев, инж. Емил Ракъджиев, инж. Сашка Иванова, инж. Сергей Колов, инж. Константин Недев, Ариф Азманов, инж. Стойко Парушев и Стилиян Стоянов

Първа копка на изграждането на горски автомобилен път с. Ковачевица - с. Горно Дряново, в ЮЗДП - Благоевград

Лесовъдската колежия в м. Ханска шатра - Несебър

2015. На 2 април носители на зелената емблема се събират в Националния исторически музей в Бояна, за 90-и път, за да открият своя празник под мотото „Гората - мост към бъдещето“. Официален гост на лесовъдите е министър-председателят на България Бойко Борисов. Зам.-ди-

◀ За първи път пред сградата на МЗХ е представена фотоизложба „90 г. Седмица на гората“ за гражданите и гостите на столицата

ректорът на ДГС - Стара Загора, инж. Ярослав Ярославов е избран за „Лесовъд на годината“. На 2 април пред сградата на МЗХ е открита фотоизложба, подготвена от Редакцията на сп. „Гора“, посветена на 90-годишнината на Седмицата на гората, а изложбата на възпитаниците на горските професионални гимназии във фойето на Министерството е със свободен достъп на граждани.

▼ С откриване на паметен знак лесовъдската колегия от Велико Търново отбеляза 135 г. от създаването на регионалната горска служба

2016. Празничната Седмица е открита на 4 април под мотото „Подобри гората“ на площада пред Община - Стара Загора, под звуците на родопската гайда и космическия глас на Вали Балканска с химна на лесовъдите. ДГС - Стара Загора, отбелязва 125-годишнината си. Призът „Лесовъд на годината“ отива при инж. Жельо Марев - зам.-директор на ЮИДП - Сливен. Отличие „За значителен принос в популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“ получава дългогодишният

Информационна шатра в Южния парк - София

журналист от сп. „Гора“ Светлана Бънзарова. На празника присъства почти целият състав на Сдружение „Клуб „Фортуна“ - НПО на жените лесовъди в България. Призът „За значителен принос в дейността по контрол и опазване на горите“ заменя предишния „За най-добър стражар“.

Залесяване в ДЛС „Русалка“ - Априлци, с участието на младежи и девойки от пет държави

„Празник в гората“, проведен в „Гора на XXI век“ в парка „Методий Кушев“ над Стара Загора

В Южния парк в София е открита информационната шатра, в която служители по горите запознават децата с горската професия. Отделно в цялата страна масово се провежда инициативата за деца „Празник в гората“, прераснала по-късно в „Лесовъд за един ден“. По време на Седмицата пред журналисти се

провежда първият електронен търг за продажба на дървесина от ЮЗДП - Благоевград. В ДГС - Сливница, е открита административната сграда. Награден е авторът на логото на Седмицата на гората, участвал в конкурса - ланд. арх. Христо Ангелов от София.

2017. Под мотото „Гората е живот“ и логото, спечелило конкурса през м.г., лесовъдът откриват празничните чествания в Националния исторически музей - Бояна. С приза „Лесовъд на годината“ е отличен инж. Руси Русев - зам. директор на ДГС „Сеслав“ - гр. Кубрат.

При изключително голям интерес в цялата страна премина инициативата „Лесовъд за един ден“

Инициативата „Лесовъд за един ден“, в която с интересни програми се включват РДГ, държавните предприятия с техните поделения и дирекциите на природните паркове, преминава при още по-голямо детско уча-

стие. На територията на УОГС - Юндола, в бившия Лесничейски дом, е даден стартът на бъдещия Национален горски музей.

В рамките на честванията ЮЗДП - Благоевград, открива новоизграден мост над р. Пиринска Бистрица.

Студентският клуб по опазване на природната среда (СКОПС) в ЛТУ отбелязва тържествено 40-годишнината си.

Участници в откриването на Националния горски музей в Юндола

2018. Обявена за 2-8 април, Седмицата на гората продължава до 14 април, тъй като съвпада с Великденските празници. Открита е на 2 април в залата на Община Габрово, под мотото „Деца и гората на България за бъдещето на зелена Европа“, като е предшествана с множество залесявания, организирани от ДГС и ДАС на територията на СЦДП - Габрово. С приза „Лесовъд на годината“ е награден инж. Веселин Найденов - старши лесничей в ДГС - Златоград. Трето

Залесяване в ДГС - Кресна, върху опожарените през 2017 г. горски територии

Участници в създаването на Европейска гора край Рилския манастир

след обявяването му отличие за приноса в популяризирането на лесовъдската професия получава фоторепортерът на сп. „Гора“ Йордан Дамянов.

За 15-и път от откриването през 2003 г. на Мемориала на лесовъдите в ЛТУ се състои Ден на поклонение с поднасяне на венци и цветя и минути мълчание. Недалеч от Рилския манастир е създадена Европейска гора „За зелена и обединена Европа“ от 39 представители на 23 държави.

В унисон с мотото на Седмицата и с все по-бързото развитие на горската педа-

годика у нас за четвърти път е проведена инициативата „Лесовъд за един ден“, която обхваща хиляди деца от най-различна възраст.

Традиционни залесявания са извършени във всички горски поделения, като с особен знак е възстановяването на горите в района на пострадалите от пожара през 2017 г. територии в ДГС в Кресна и Симитли.

◀ „Лесовъд за един ден“ в ПП „Персина“

2019. Празникът е открит на 1 април в Драматичния театър „Никола Й. Вапцаров“ - Благоевград. Не случайно мотото на Седмицата е „История и традиции в грижата за бъдещето на гората“, защото тя е посветена на три важни годишнини за отрасъла - 140 г. централна горска служба, 120 г. горски печат и 110 г. Съюз на лесовъдите в България. ИАГ, чрез сп. „Гора“, издава брошурите, посветени на годишнините, и Редакцията е отличена с юбилейния плакет „140 г. централна горска служба“. Призът „Лесовъд на годината“ получава инж. Дамян Дамянов - директор на ЮЗДП - Благоевград. 70 г. от основаването си отбелязва Професионалната лесотехническа гимназия „Н. Й. Вапцаров“ - Банско.

Служители от ИАГ, РДГ - София, и ДГС - Костенец, залесяваха върху площи, освободени след санитарни сечи, на територията на стопанството

Вторият ден от Седмицата на гората е посветен на 120-годишнината на горския печат. Тържеството се провежда в Аулата на ЛТУ, където радетели на изданието получават грамоти от Редакцията на сп. „Гора“, а главният редактор на изданието инж. Борис Господинов е отличен със „Златна значка“ на ИАГ, както и с наградата на Съюза на българските журналисти „Златно перо“. Нараства интересът към инициативата „Лесовъд за един ден“, като в изданието от

2019 г. вземат участие над 3000 деца. По инициатива на СЛБ и със съдействието на СИДП - Габрово, е открита паметна плоча на лесовъда Алекси Дамянов в рогното му с. Коевци. ♣

Откриване на паметна плоча ▶ на лесовъда Алекси Дамянов

Борисова градина - София

ДГС - София

ДЛС „Воден - Ири Хисар“

ДГС - Карлово

Горските служители са съпричастни в условията на извънредно положение

Извънредното положение, в което изведнъж всички заживяхме, ни изправи пред редица изпитания. Трудностите от променения начин на живот и социалната изолация обаче ни сплотиха и разтревожените ни мисли за рогнини, приятели и съседи прераснаха в загриженост за съгражданите и съотечествениците ни.

С благотворителна инициатива на МЗХГ, в която се включиха директори на дирекции и главният секретар на Министерството Георги Стоянов, са събрани 25 000 лв. в подкрепа на българските медици в битката срещу вируса COVID-19. От тях 16 000 лв. са дарени на Клиниката по неврология на УМБАЛ „Св. Анна“ - София, за закупуването на два високоспециализирани модулни монитора и ЕКГ апарат. За Центъра за спешна медицинска помощ - София, са насочени 9000 лева.

Югозападното гържавно предприятие - Благоевград, се включи в дарителската кампания на Министерството на здравеопазването в борбата срещу COVID-19. Горските служители от всички териториални поделения и централното управление на предприятието са дарили общо 50 000 лв. лични средства в подкрепа на българските медици. Финансовият ресурс е насочен за подпомагане на спешните нужди на болници в областите Благоевград, Кюстендил, Перник и София.

В условията на епидемична обстановка ЮЗДП - Благоевград, подпомага чрез териториалните си поделения жители на най-малките и отдалечени населени места. Предвид ограниченията и социалната изолация служителите на стопанствата, оборудвани според указанията в условията на епидемия, помагат на хората при доставката на необходими продукти и гърва за отопление, осигуряват превоз през по-трудно проходими места и съдействие при плащане на битови сметки, обяснява директорът на предприятието инж. Дамян Дамянов. Служители на ДГС - Първомай, помагат активно при раздаването на пенсията на хората във високотранспортните села на община Петрич. Докато изпълняват професионалните си задължения, горските превозват с високопроходими автомобили пощенски служители до населените места, които са високо в Огражден - селата Кладенци, Вишене, Зойчене, Долене и Дреново.

По време на извънредното положение ДАС „Арамлиец“ - с. Огняново, осигурява помощ при транспортирането на храна и лекарства до къщите на нуждаещите се, споделя директорът инж. Мирослав Джупаров. Две възрастни жени от с. Голема Раковица, община Елин Пелин, са получили безвъзмездно 10 пр. м³ гърва за отопление. Жителите на селото са основно възрастни хора, някои от които са привършили запасите си от гърва и нямат нито финансова, нито физическа възможност да си ги осигурят.

Работещите в ДГС - Струмяни, помагат на местната Община с транспорт при доставката на защитни средства - маски и дезинфектанти, на живеещи в отдалечените места хора. Община Петрич е потърсила помощта на горските служители в навечерието на Великден за доставката на козунаци на самотно живеещи и нуждаещи се жители.

Служителите на ДГС - Кресна, са дарили лични средства за закупуване на хранителни продукти за създадената от кмета на общината кухня, която два пъти в седмицата приготвя храна за най-уязвимите жители.

Две жени в затруднено положение от с. Юруково са получили хранителни продукти и гърва за отопление - горение от ДГС - Якоруда.

„Благодарността на хората не може да се опише с думи, тя се чете в очите им“, споделя горският стражар Антон Бахчеванов от ДГС - Костенец, за самотно живеещите хора от селата Очуша и Подгорие, зарадвани с дарение от основни хранителни продукти. Той и колегите му са организирали събирането на средства за закупуване на най-необходимото за крайно нуждаещи се жители на двете планински населени места. Село Очуша е на около 20 км от Костенец, а шестте му махали са разпръснати в гората и до тях се стига по черен горски път. Затова помощта на горските служители в условията на извънредно положение е много важна. Интересна е и историята на селото. Преди години настава чума и по-големите рогове се разделят, за да не се разпространят нелечимата тогава болест. Отдалечават се на голямо разстояние един от друг и не се събират никога повече. Макар и разделени, махалите Каменчанци, Кулевици, Шатърци, Шехтовци, Мартинци и Къосевци си помагат и устояват на трудностите като една общност.

Североизточното гържавно предприятие - Шумен, дари 7 използвани компютъра на деца от ОУ „Енyor Марковски“ в Шумен, които нямат техника у дома, за да участват пълноценно в дистанционното обучение. Протегнатата за помощ ръка е в подкрепа на националната кампания „Стара техника за ново начало“ на Центъра за междуличностен диалог и толерантност „Амалите“. Ръководството на училището е осигурило ваучери за интернет и 4 монитора.

От средата на март служителите на ДГС - гр. Омуртаг, участват в организирани от РУ „Полиция“ в града проверки за спазване на мерките, свързани с обявеното в страната извънредно положение. Всеки ден съвместните екипи проверяват и дали лицата спазват наложената им карантина. В графика са включени всички служители на териториалното поделение, както и автомобилите на стопанството. Едновременно с това продължават и дейностите по охрана на горите от браконьерски прояви. От началото на извънредното положение горските служители са в помощ и на възрастните хора в селата от общините Омуртаг и Антоново при нужда от доставка на храна и лекарства.

До края на извънредното положение с противопожарния автомобил на ДАС „Паламара“ - с. Венец, горски служители ще дезинфекцират площите около всички административни и търговски обекти в селото. Решението е на директора инж. Севен Башлъ, съгласувано с Нехрибан Ахмедова - кмет на Община Венец, която осигурява дезинфектанта. С помощта на специализирания автомобил се обработват всички прилежащи площи и паркинзи около обществените сгради и хранителните магазини, което облекчава работата на общинските служители, използващи гръбни пръскачки.

Екипи на регионалните дирекции по горите, подкрепени от служители на териториални поделения на гържавните горски предприятия, се включиха по места в цялата страна в подпомагането на процеса по раздаването на хранителни продукти, осигурени по европейските схеми „Училищен плод“ и „Училищно мляко“. ♣

Важни фитопатогенни гъби по иглиците на белия и черния бор в района на Лесозащитна станция - Пловдив

Инж. Пенчо ДЕРМЕНДЖИЕВ - директор, инж. Мария ДОБРЕВА, инж. Румен НАЧЕВ, инж. Никола КАВАРДЖИКОВ - ЛЗС - Пловдив, доц. д-р Маргарита ГЕОРГИЕВА - Институт за гората - БАН

През 1960 г. в страната са учредени трите Лесозащитни станции - в София, Пловдив и Варна. По случай 60 години от създаването им бе открита паметна плоча в двора на административната сграда на Лесозащитна станция - Пловдив, в знак на признателност към тези, които са посветили труда си на природосъобразното стопанисване на горите. Кръглата годишнина ще бъде отбелязана и с поредица от публикации на страниците на списание „Гора“.

В района на Лесозащитната станция - Пловдив, боровите гори обхващат 36 500 ха (31 % от залесената ѝ територия и 73 % от всички иглолистни насаждения). Представени са предимно от бял бор (*Pinus sylvestris* L.) - 260 000 ха, и от черен бор (*P. nigra* Arn.) - 105 000 хектара. Естествените борови насаждения и създадените от 60-те до 80-те години на миналия век култури изпълняват важни екологични, икономически и социални функции. През последните години здравословното им състояние в цялата страна е нестабилно. Основните причини за това са свързани с настъпили продължителни засушавания и много високи температури на въздуха през летните и есенните сезони, както и липса на обилни снеговалежи през зимата, довели до чувствително намаляване на водните запаси в почвата, ниска въздушна влажност и последващо физиологично отслабване на дърветата. Тези фактори са създали предпоставка за нападането им от гъбни патогени и насекомни вредители, които допълнително влошават състоянието им. По видовете на род *Pinus* са се развили редица увреждащи гъбни патогени, някои от които могат да окажат значително влияние върху здравословното им състояние. В района на Станцията широко разпространени са представителите на род *Lophodermium* - *Lophodermium pinastri* (Schr.) Chev. и *L. seditiosum* Minter. Заболяването, причинено от тях, е наречено „изсипване на иглиците на бора“ и е добре познато в горските разсадници, където се проявява често. То е установено и в култури и насаждения, в които причинява предимно слабо изреждане на короните, основно в долната и средната им част. С по-висока патогенност е *L. seditiosum*, но сериозни повреди причинява при продължителен период с висока влажност на въздуха.

В района на ЛЗС е констатирано увеличаване на разпространението на фитопатогенни гъби, причиняващи некрози и загиване на иглици и леторасли, някои от които са и нови за страната и могат да доведат до значителни повреди на местните видове бор. Най-важни от тях са *Cyclaneusma minus* (Butin), *Cyclaneusma niveum* (Pers.), *Diplodia sapinea* (Fr.) Fuckel, *Dothistroma pini* (Hulbary), *Dothistroma septosporum* (Dorog.) и *Lecanosticta acicola* (Thümen). Те оказват вредно въздействие върху здравословното състояние на нападнатите насаждения, тъй като предизвикват отслабване или загиване на фиданките, силно изреждане на короните и съхнене на отделни части или на цели дървета. През последните години най-разпространена в района на Станцията е фитопатогенната гъба *Diplodia sapinea* (син. *Sphaeropsis*

sapinea). У нас заболяването е установено за първи път през 1989 г. в Североизточна България, в района на Шумен и Варна (Петков, 1990). Този патоген заразява както борови фиданки в разсадниците, така и култури и насаждения в различна възраст, предимно от черен бор, но инфектира също и белия бор и други иглолистни видове. Патогенът засяга различни органи на дърветата - иглици, леторасли, клонови и двегодишни шишарки, където осъществява репродукцията си и впоследствие инфектира нови дървета и се разпространява в съседни насаждения. По-чувствителни са боровите, достигнали възраст на семеносене, най-вероятно поради факта, че гъбата се разпространява лесно чрез спори, освободени след узряване на плодните тела по опаданите шишарки. Фиданки и млади дървета също могат да се заразят, когато са в близост до по-стари инфектирани борови насаждения. Увеличаване на площта на засегнатите от *D. sapinea* борови гори на територията на ЛЗС - Пловдив, се наблюдава през 2015 г. върху значителни по площ физиологично отслабнали насаждения с чувствителни гостоприемници от черен и бял бор. В района на Станцията *D. sapinea* основно се разпространи след периодите на засушаване през 2012-2013 г. и последвалата много дъждовна 2014 година. През 2015 г. започва появата на признаци на заболяването, установени върху 200 ха, а през 2016 г. то обхваща 450 хектара. През 2017 г. в силно отслабнали борови насаждения в различни райони на Станцията са констатирани признаци на заболяването върху общо 7300 хектара. От 2018 г. се отчита намаляване на засегнатите гори на 2500 ха, а през 2019 г. те са 470 хектара. Като цяло през всички години преобладават слабите повреди от този патоген, но в комплекс с останалите неблагоприятни абиотични и биотични фактори той оказва влияние върху състоянието на отслабналите насаждения.

Най-забележимият симптом за инфекция с *D. sapinea* е покафеняването и закръняването на развиващите се иглици и загиването на новите леторасли. През пролетта се наблюдават смолни капчици по младите леторасли по време на формиране на иглиците. Те изостават в растежа и променят цвета си в жълтокафяв или кафяв. Заразените иглици започват да покафеняват от основите към върховете си и обикновено загиват, достигайки половината до три четвърти от нормалната си дължина. Гъбата се разпространява много бързо и за кратко време обхваща всички иглици и тъкани на младите леторасли, като към края на вегетационния сезон те са напълно изсъхнали. Появяват се некрози по кората и се наблюдава посиняване на дървесината (сн. 1).

Сн. 1. Симптоми и повреда от *Diplodia sapinea*

Плодните тела на *D. sapinea* се формират по сухите иглици, летораслите, кората на клоните и стъблото и по шишарките на дърветата, а по младите фиданки - в областта на кореновата шийка и по стъбълцето. Те са дребни черни сферични пикнидии, най-често образуващи се в основата на иглиците и по апофизите на двегодишните шишарки. При влажни условия от тях се освобождават елиптични спори (конидии) с кафеникав цвят. Спороношението започва през втората половина на април и продължава до края на май - началото на юни, което съвпада с периода на формиране на нови леторасли. Продължителните периоди на засушаване са главният фактор за голямото разпространение на този патоген. Особено чувствителни са фиданките в горските разсадници, когато са подложени на воден стрес, хранителен дефицит и наранявания, или са в близост до засегнати от заболяването насаждения.

От силно повреждащите патогени, развиващи се в иглиците, през последните години у нас са констатирани повреди от *Dothistroma pini* и *Dothistroma septosporum*. *D. pini* причинява едно от най-сериозните заболявания по иглиците на видовете от род *Pinus* в света (Barnes et al., 2004, Bradshaw, 2004). Разпространението му обхваща Северна Америка и много страни в Европа. В България за първи път симптоми на заболяването „червени петна по иглиците“ са наблюдавани през 1977 г. по съхнещи фиданки от лъчист бор (*P. radiata*) в района на Созопол, но плодни структури на патогена не са констатирани (Златанов, 1977). Първото съобщение за изолиране на причинителя на заболяването *D. pini* е направено през 1993 г., след като патогенът е открит в иглици на черен бор (*P. nigra*) от района на Североизточна България (Петков, 1993). Силното развитие на *D. pini* предизвиква преждевременното опадване на иглиците и намаляването на прираста и в някои случаи води до масово загиване на цели насаждения, особено в страните с по-висока въздушна влажност, където заболяването се е превърнало в сериозен икономически проблем (Brown, Webber, 2008). Поради сравнително невисоката въздушна влажност в България засега *D. pini* е със спорадично разпространение в страната. Особено уязвими са боровите гори с по-голяма гъстота в затворени котловини, в близост до водни течения и басейни. Повредите се изразяват в поява на бледозелени петна по средната и върхната част на иглиците. Заразените иглолиста придобиват бледожълтеникав оттенък и по тях се образуват полупрозрачни пръстени, широки до 4-5 милиметра. Следва процес на некротизиране на инфек-

тираните участъци от иглиците, които придобиват характерния за заболяването червеникаво-кафяв до червен цвят и поява на черни плодни тела по тях. Причината за формирането на червеникави пръстени е производеният от гъбата микотоксин - доти-стромин, който е способен да умъртви тъканите на иглиците и да причини тяхното преждевременно опадване. Първоначално изсъхват върховете на иглиците, като основата им остава зелена, а впоследствие те загиват изцяло и опадват преждевременно. Инфекцията започва от основата на короната и се разпространява нагоре, като засяга предимно старите иглици.

По-разпространен в световен мащаб и с по-висока вирулентност е вторият представител на рода - *Dothistroma septosporum*, който е установен у нас през 2017 г. по бял и черен бор в района на ДЛС „Женда“ (Mullett et al., 2018). Повреди от тази фитопатогенна гъба са констатирани и по борови фиданки в горски разсадник на ДГС - Смилян, през 2018 година.

Заразените от *D. pini* и *D. septosporum* иглици са с червено оцветяване на инфектираните участъци, довело до името на заболяването. Двата патогена имат сходни симптоми и цикъл на развитие. Инфекцията от тях се осъществява главно през пролетта и началото на лятото, при по-големи количества на падналите дъждове. Първите симптоми - хлоритични петна, се появяват през есента. Те се развиват в некротирани пояси, които често обхващат по ширина цялата иглица и причиняват загиване на върха ѝ. На следващата пролет в некротиралите пояси от иглиците се образуват черни плодни тела, които при узряване повдигат и разкъсват епидермалния слой. В тях се формират безцветни спори (конидии). Двата вида *Dothistroma* могат да се различат един от друг единствено с помощта на прилагане на молекулярни методи за идентификация. В случаите, когато инфекцията от тях продължава няколко години, настъпва силно изреждане на короните, влошаване на физиологичното състояние и постепенно загиване на силно засегнатите дървета (сн. 2).

Сн. 2. Симптоми и повреда от *Dothistroma septosporum*

През 2017 г. в семепроизводствена градина в района на ДГС - Ардино, за първи път е установено заболяване по иглиците на 54-годишен бял бор, причинено от карантинната фитопатогенна гъба *Lecanosticta acicola* (Стаменова и др., 2018). За предотвратяване на разпространението е извършено изсичане и унищожаване на заразените дървета. При лесопатологично обследване през 2018 г. е установено, че патогенът е разпространен и в съседни на първоначално заразеното насаждение борови гори, но в слаба степен. През есента на 2019 г. симпто-

ми на заболяването са наблюдавани в насаждения на разстояние до 25 км от първоначалното огнище на инфекцията, като по силно са засегнати дърветата от бял бор, останали само с едногодишни иглици (Georgieva, 2020).

Симптомите на заразяване от двата патогена - *Dothistroma* и *Lecanosticta acicola*, са сходни и е трудно да бъдат диференцирани визуално. По инфектираните от *L. acicola* иглици се образуват жълтеникави петна с неправилна форма. По-късно те придобиват кафяв цвят с характерна жълта периферия. Петната се разширяват, обгръщайки иглиците, и причиняват загиване на върховете им. Инфектираните иглици обикновено са със загинали върхове, средата им е с кафяви петна в зелената тъкан, а основата им остава зелена. Понякога заболелите иглици са по-къси от здравите (сн. 3).

Сн. 3. Симптоми и повреда от *Lecanosticta acicola*

Формираните некротирани петна и пояси по иглиците са кафяви, за разлика от тези, причинени от заразяване с *Dothistroma*, които са червени до червено-кафяви. Поради това и името на заболяването е „кафяви петна по иглиците“. Това характерно различие в цветовете на некротиралите пояси на заразените иглици не е достатъчно достоверно за различаване на двата вида. Възможно е некротиралите от *Dothistroma* пояси на иглиците да не са с ясно червен цвят или да са достатъчно тъмни, за да се приемат за кафяви, и това да доведе до неправилна диагноза. Различаването на видовете се извършва по цвета на спорите и на развилите се мицелни култури върху изкуствена хранителна среда. *L. acicola* произвежда светлозелени до кафяво-зелени конидии с дебели стени, което ги различава морфологично от конидиите на *Dothistroma* spp., които са безцветни и гладкостенни. *L. acicola* презимува в некротиралите участъци на заразените иглици. Спорите (конидии) могат да се освобождават през цялата година при благоприятни температура и влажност на въздуха. Установено е, че за високи нива на инфекция е необходима и висока влажност. Месеците - от април до юли, са критични за възникване на инфекцията. Симптомите на заболяването могат да се наблюдават след октомври. В кафяво оцветената некротирала част се образуват плодните тела на гъбата. По клоните на силно заразените дървета остават само едногодишните иглици. При многократно повтаряща се инфекцията загиват клоните или цялото дърво. Разпространението на патогена става по естествен път чрез спори и антропогенно с пренасяне на заразен растителен материал.

Гъбните патогени *Cyclaneusma minus* и *C. niveum* причиняват из-

съхване и изсипване на иглиците. Признак за тяхното развитие са рехави корони, които са само с нови иглици. Неколкократни заразявания в последователни години може да доведат до значително физиологичното отслабване на дърветата и до нападането им от други патогенни гъби и насекомни вредители. През последните години на територията на ЛЗС - Пловдив, повреди от *C. minus* са наблюдавани в насаждения, засегнати от други фитопатогенни гъби, особено след периоди с обилни валежи през май и юни.

Cyclaneusma minus е широко разпространен и засяга над 20 иглолистни вида. Смята се, че патогенът се среща в целия географски ареал на видове от род *Pinus*, като най-чувствителни са *P. sylvestris* и *P. radiata*. *C. minus* може да нанесе значителни вреди на белия бор, като причинява изсъхване и опадване на старите иглици по цялата корона. Загиването им се предхожда от появата на светлозелени до жълтеникави петна. Постепенно петната се увеличават, сливат се и иглиците изцяло пожълтяват през юли и август, като често по тях се образуват напречни червено-кафяви ивици, а впоследствие целите иглици покафеняват и 2-3 месеца след това опадват. По опадалите иглици надлъжно се формират белезникави плодни тела на гъбата. При влажно време те набъбват и разцепват надлъжно епидермиса на иглицата, части от които остават от двете им страни като „портички“.

Заразяването се извършва чрез проникване на спорите през устицата на иглиците. Вторият вид - *Cyclaneusma niveum*, засяга предимно черния бор и има сходни симптоми и цикъл на развитие с тези на *C. minus*. Двата вида се различават по по-големите размери на плодните тела и спорите на *C. niveum* (сн. 4).

Сн. 4. Симптоми и повреда от *Cyclaneusma niveum* и *C. minus*

Физиологично отслабналите и стресирани под влияние на редица абиотични и биотични фактори насаждения са по-чувствителни към въздействието на гъбните патогени. Променящите се климатични условия могат да са предпоставка някои по-малко разпространени, слабопатогенни или нови за страната причинители на заболявания да намерят подходяща среда за развитие и така да се превърнат в значително повреждащи организми, оказващи пряко влияние върху жизнеността на горите. Познаването на тези заболявания и провеждането на мониторингови наблюдения са важни за проследяване на силата на инфекцията и степента на разпространението им в страната предимно по основните видове от род *Pinus*, както и за преценка на необходимостта от извеждане на защитни мероприятия, най-вече в разсадниците и младите горски култури.

Контрол и опазване на горските територии, дивеча и рибните ресурси в обектите за любителски риболов през 2019 г.

Инж. Спас ТУМБЕВ - главен експерт в дирекция „Контрол по опазване на горските територии и ловно стопанство“ в ИАГ

През 2019 г. служителите, извършващи контрол по опазване на горските територии към Изпълнителната агенция по горите и регионалните дирекции по горите, назначените служители за опазване на горските територии към държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите и техните териториални поделения, в общински горски структури, в горски сдружения и други, са направили общо 539 187 проверки. Извършени са 96 988 проверки на обекти за добив на дървесина, 24 957 - на обекти по чл. 206 от ЗГ, 147 629 - на превозни средства, проверки са 182 790 ловци, 14 807 риболовци и 72 102 други лица.

И през изминалата 2019 г. се запазва тенденцията за увеличаване на броя на извършените проверки както от ИАГ и нейните структури (с 18 %), така и от другите лица, които имат функции по опазване на горските територии (с 9 %).

В „Държавен вестник“, бр. 98/12.11.2019 г., бе публикувана Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 2012 г. за контрола и опазването на горските територии. Промените целят подобряване и повишаване на ефективността на осъществявания контрол от служителите на ИАГ и нейните структури по цялата верига - от временния склад в гората, през транспортирането на добитата дървесина, постъпването ѝ при преработвателите и търговците на дървесина и последващите процеси по транспортирането ѝ до крайния потребител.

През 2019 г. числеността на горските инспектори, които осъществяват непосредствения контрол върху дейностите в горските територии в страната, остава непроменена - 382 души. В дирекция „Контрол по опазване на горските територии и ловно стопанство“ в ИАГ са назначени 3 екипа с общо 5 служители, от които по един старши експерт, младши експерт и трима главни специалисти. В държавните предприятия (ДП) и техните териториални поделения (ТП) през изминалата година са назначени 2404 служители за опазване на горските територии, което е със 17 повече от 2018 година.

Значително е намалял броят на назначените лица за опазване на горските територии - общинска собственост (с 32 души, или близо 9 %), като в края на 2019 г. техният брой е 347. Намаляване със 7 служители по опазване се отчита и за горски територии - частна собственост, като техният брой е 36. През 2019 г. по Кодекса на труда са наложени дисциплинарни наказания „забележка“ на 10 горски инспектори от РДГ. Дисциплинарни наказания са наложени и на 302 служители от държавните предприятия и тех-

ните териториални поделения, както и на 2 служители от общински структури.

През годината има две по-сериозни посегателства срещу служители по контрола и опазването на горските територии. Първото е физическа разправа със служител на ЮИДП на 11.12.2019 г., в региона на РДГ - Бургас. Вторият случай е нанесена средна телесна повреда на служител от ТП ДЛС „Шерба“ при извършване на проверка по Закона за горите. За всички посегателства са уведомени компетентните органи.

Констатирани нарушения

Независимо от засиления контрол по спазване на действащото горско законодателство се запазва тенденцията на намаляване на броя на констатираните нарушения. Установените нарушения са 16 842, което е с 1209 по-малко от 2018 година. Съставени са 11 590 акта за установяване на административни нарушения (АУАН), които са с 1352 по-малко от 2018 година. За 2647 нарушения не са открити извършителите, а по част от установените нарушения, и в съответствие със сроковете по Закона за административните нарушения и наказания, ще бъдат издадени АУАН през 2020 година. Най-много установени с актове нарушения са констатирани в Регионалната дирекция по горите - Ловеч - 1625 акта, следвана от РДГ - Варна - 1135, Берковица - 1067, Сливен - 1049, София - 991, и Бургас - 980 акта. Регионалните дирекции с най-малко актове са: Смолян - 67 акта, Кюстендил - 231, Пазарджик - 265, и Пловдив - 293 акта.

Според собствеността на горските територии с актове и констативни протоколи са установени следните нарушения: 5117 в горски територии - държавна собственост; 754 - в горски територии - общинска собственост; 1850 - в горски територии - частна собственост. Останалите нарушения са констатирани, без да е известно откъде е добита дървесината или касаят други разпоредби.

Броят на съставените актове от служителите на РДГ през последните години остава сравнително постоянен. По Закона за горите са съставени 11 324 АУАН, по Закона за лова и опазване на дивеча - 157, по Закона за рибарството и аквакултурите и Закона за лечебните растения - 109 акта за установяване на административни нарушения.

Служителите на РДГ са съставили 89 акта за нарушения, извършени от служителите на ТП ДГС/ДЛС, 261 - на лесовъди, практикуващи частна лесовъдска практика, и 36 - на лица, имащи отношение към дейностите по стопанисване и опазване на горски територии, общинска собственост.

Наложени са 26 принудителни административни мерки по реда на чл. 253 от Закона за горите.

Движение на актовете преписки и събираемост на наложените глоби и санкции

От директорите на РДГ, в качеството им на административнонаказващи органи, са издадени 8891 наказателни постановления, от които са влезли в сила 7014.

В Прокуратурата са изпратени 2762 преписки, от които 425 са без решение, 2213 са върнати за административно производство, а по 124 са образувани досъдебни производства.

Най-много преписки в Прокуратурата са изпратени от РДГ - Ловеч - 1220, като за 39 от тях е образувано досъдебно производство. Обжалвани са 422 преписки, от които 39 са видоизменени, 68 са отменени и 39 потвърдени.

През 2019 г. са влезли в сила общо 7014 наказателни постановления (НП), с които са наложени парични санкции и глоби в размер на 1 180 547 лева. Събрани са 368 703 лв. от влезлите в сила НП, което представлява 31.23 % събираемост.

Като цяло процентът на събираемост продължава да е нисък. В събраните суми РДГ отчитат платени НП от изминали години. Няма събираемост от повечето системни нарушители.

Регионалните дирекции по горите докладват за 37 издадени присъди. В много от случаите съдилищата отказват да представят информация за издадените присъди, поради което броят на представените не е актуален.

Задържани вещи - предмет на нарушенията и послужили за извършването им (общо за страната)

През 2019 г. с актове и констативни протоколи е установена отсечена незаконна дървесина в размер на 18 451 пл. м³, което е с 567 м³ по-малко от 2018 година.

Задържаните вещи са: фасонирана дървесина - 80 м³, обла строителна дървесина - 1443 м³, дърва - 9406 пр. м³; недървесни горски продукти - 333 кг; моторни превозни средства - 444, коне - 157, каруци - 665; моторни триони - 403, други инструменти за дърводобив - 137; незаконно оръжие - 2, законно оръжие - 12, други ловни уреди и боеприпаси - 71; лодки - 3, мрежи - 12 бр./245 м, други риболовни уреди - 10; едър дивеч - 75, дребен дивеч - 3, дивечово месо - 151 килограма.

Приходите от продажби на задържани вещи през 2019 г. възлизат общо на 189 240 лв., като Регионалните дирекции по горите в Па-

зарджик, Кърджали и Смолян не са продавали отнети вещи.

Голяма част от задръжаната дървесина се предоставя по реда на чл. 273, ал. 2 и ал. 5 от Закона за горите.

Дейност на регионалните дирекции по горите

През 2019 г. горските инспектори в РДГ са извършили общо 240 181 проверки, от които 29 209 в обекти за добив на дървесина, 24 957 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 80 221 МПС, 48 258 ловци, 14 552 риболовци и 43 008 физически лица. Горските инспектори и експертите в РДГ са съставили 4550 акта, или 39 % от актовете в страната.

От данните е видно, че ИАГ и РДГ изпълняват активно правомощията и задълженията, дадени от ЗГ, за контрол по прилагането на закона по отношение на всички дейности в горските територии, както и върху съхранението, транспортирането и преработването на дървесина и недървесни горски продукти. В резултат от дейността на ИАГ и РДГ се открива все по-голяма част от установените нарушения. Докато през 2018 г. делът е бил 34 %, през 2019 г. делът на разкритите нарушения достига 43 % от общо установените в страната.

Задръжани са следните вещи: фасонирана дървесина - 64 м³, обла строителна дървесина - 532 м³, дърва - 4228 пр. м³; недървесни горски продукти - 71 кг; моторни превозни средства - 249, коне - 75, каруци - 229; моторни триони - 156, други инструменти за дърводобив - 18; законно оръжие - 8, други ловни уреди и боеприпаси - 50; лодки - 3, мрежи - 12 бр./245 м, други риболовни уреди - 10; едър дивеч - 8, дивечово месо - 119 килограма.

Дейност на екипите старши експерти и главни специалисти към ИАГ

През 2019 г. формираните екипи към ИАГ са извършили общо 3475 проверки, от които 540 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 420 в обекти за добив на дървесина, 1501 МПС, 710 ловци, 5 риболовци и 299 физически лица. Съставили са 97 АУАН и са дали 218 предписания на РДГ за съставяне на актове. Установили са незаконно отсечена дървесина в размер на 1059 куб. метра. В резултат на дейността на екипите към ИАГ през 2019 г. са задръжани следните вещи: обла строителна дървесина - 84 м³, фасонирана дървесина - 8 м³, дърва - 544 пр. м³; моторни превозни средства - 34, коне - 2, каруци - 2; моторни триони - 1, други инструменти за дърводобив - 6; законно оръжие - 6, други ловни уреди и боеприпаси - 40; едър дивеч - 1 брой.

Взаимодействие с други институции

И през 2019 г. продължи активното сътрудничество на ИАГ с Министерството на вътрешните работи, Националната агенция по приходите, Агенция „Митници“, ИА „Автомобилна администрация“, Главна инспекция по труда и други институции, ангажирани с предотвратяване и разкриване на незаконните действия в горите.

В резултат на сключените споразумения за

сътрудничество и взаимодействие и годишния план на МВР за противодействието на закононарушенията, свързани с горските, дивечовите и рибните ресурси, през 2019 г. са извършени общо 11 047 съвместни проверки, от които 782 на обекти по чл. 206 от ЗГ, 463 в обекти за добив на дървесина, 1738 МПС, 6209 ловци, 29 риболовци и 1826 физически лица. Съставени са 435 акта и 81 констативни протокола.

Установена е незаконно отсечена дървесина в размер 352 куб. метра. Задръжани са: обла строителна дървесина - 14 м³, фасонирана дървесина - 8 м³, дърва - 646 пр. м³; недървесни горски продукти - 5 кг; моторни превозни средства - 26, коне - 14, каруци - 44; моторни триони - 24; законно оръжие - 2, други ловни уреди и боеприпаси - 5; едър дивеч - 1, дивечово месо - 50 килограма.

Традиционно голям ефект имат извършените съвместни акции с Дирекция „Жандармерия“, като през 2019 г. те основно бяха реализирани на територията на Регионалните дирекции по горите в Берковица и Благоевград.

Прилагане на Регламент 995/2010

През 2019 г. Изпълнителната агенция по горите взе участие в две срещи на Комитета FLEGT/EUTR по въпроси, свързани с прилагането на Регламент (ЕС) № 995/2010 и съпътстващите ги неформални срещи на експертната група, проведени в Брюксел, Белгия. Във връзка с прилагането на разпоредбите на Регламента през 2019 г. РДГ са извършили общо 1699 проверки на 315 оператора и търговци. Представените отчети показват разпределение на извършените проверки по вид на операторите: 698 проверки на оператори, закупили дървесина „на корен“ в България; 540 на собственици на гори или с гори, предоставени им за управление, продаващи дървесина в България от временен склад за първи път; 28 на вносителите на дървесина и дървесни продукти, включени в обхвата на регламента. Проверките на този вид оператори продължават да са малко, което ще бъде един от приоритетите за дейността през 2020 година. Проверени са 421 търговци на дървесина и изделия от дървесина. Общо 61 оператора не са имали система за надлежна проверка. Съставени са 10 предписания за отстраняване на пропуски при спазването на Регламента, а на 51 оператора са дадени устни указания. В РДГ - Стара Загора, е съставен АУАН за нарушение на Регламент (ЕС) № 995/2010.

Констатирани проблеми по контрола и опазването на горските територии

- Незадоволително ниво на заплащане на горските инспектори и голямото количество незаети щатни бройки в РДГ.

- Недостатъчен брой лица с висше лесовъдско образование, които да са заети с контролната дейност.

- Незадоволителна събираемост на сумите по влезите в сила наказателни постановления, което създава чувство на безнаказаност у нарушителите.

- Липса на служебна техника, с която да бъде извършено задръжането на вещите, пред-

мет на нарушенията, и средствата, послужили за тяхното извършване - особено необходима при задръжането на коне.

- Недостатъчна ангажираност на собствениците на имоти (физически и юридически лица) към опазването им.

- Регистрираните лесовъди на частна практика не осъществяват пълноценно своите функции по контрол, разписани в Закона за горите и подзаконовата нормативна уредба.

- Натовареност на горските стражари с дейности, различни от опазването на поверените им горски територии.

Предложения за подобряване на дейности-те по контрол и опазване на горските територии

- Провеждане на национално съвещание по контрола и опазването на горските територии.

- Приоритетно да се извършват проверките в обектите за добив на дървесина, като се извърши поне по една проверка във всяко сечище в периода на извършване на сечта.

- Приоритет при планирането на проверките да бъде даден на насаждения, в които добивът се извършва от лица, при дейността на които са установени нарушения.

- Да се обмисли възможността чрез информационната система на ИАГ да се заявява освидетелстването на всяко сечище в тридневен срок преди извършването му.

- РДГ да анализират дейността по опазване на горските територии от лицата, на които са вменени функциите по тяхното опазване (ДГС/ДПС, общини, сдружения и др.) и при необходимост да дават предписания за подобряване на дейността им. Приоритетно анализът да бъде извършен в местата с концентрация на нарушения.

- Да се актуализират софтуерните продукти, чрез които се издават разрешителните за сеч и превозните билети, с цел да се подобри достъпността до повече информация - автоматичното ѝ визуализиране и създаване на възможност за изготвяне на справки.

- Да се оптимизира броят на базите за съхранение на задръжана дървесина, като се осигури необходима техника за товарене и транспортиране.

- Да продължи въведената практика за извършване на кръстосани проверки между РДГ, по възможност съвместно със служители на МВР.

- Да се организират съвместни проверки от служители на ИАГ и няколко РДГ, чрез които да се проверяват оператори по смисъла на Регламент 995/2010, внасящи дървесина и изделия от дървесина.

- В районите с концентрация на нарушенията да се планират конкретни действия с всички заинтересовани институции за ефективно противодействие на извършваните закононарушения.

- Да се предприемат действия за провеждане на информационна кампания за запознаване на лицата, употребяващи дървесина, за законовите изисквания относно необходимостта за наличие и съхранение на превозните билети за закупената дървесина, както и начините за установяване на достоверността на представените документи.

Изгаси осветлението, дай своя глас за планетата!

И тази година, на 28 март, „Часът на Земята“ обедини жителите на планетата около каузата за опазване на природата и забавянето на климатичните промени. В България фокусът бе върху значението на горите, които имат ключова роля в овладяването на промените в климата.

Хиляди зрители се насладиха на живо във фейсбук страницата на WWF - България, на международния концерт „Глас за планетата“, в който взеха участие изпълнители от Австрия, Бразилия, България, Великобритания, Ирландия, Италия, Финландия, Хърватия. Концертът започна точно в 20.30 ч. българско време, когато по традиция милиони хора по целия свят изгасиха светлините у дома в продължение на час в знак на солидарност към опазването на нашия общ дом - планетата Земя.

Тринадесетото поредно издание на „Часът на Земята“ влезе в историята като първото, което се проведе изцяло в дигитална среда. WWF предложи редица онлайн активности. Деца и възрастни проследиха виртуозното изпълнение на цигуларката Бояна Желязкова и нейния „Приказен концерт за Земята“. Други приеха

предизвикателството на конкурса на WWF за рисунки със светлина в домашни условия.

Българите бяха начело този път на една положителна класация - по брой хора, дали своя глас за планетата. В инициативата може да се включи всеки, като посети онлайн платформата „Глас за планетата“ и подпише международната петиция, която призовава за спешни действия за опазване на общия ни дом. Резултатите от нея ще бъдат представени по време на ключови глобални конференции през годината. Платформата дава възможност на всеки да направи и своето лично обещание към планетата, както и да го сподели в социалните мрежи, предизвиквайки своите приятели да се присъединят.

Каузата на WWF за бъдеще в хармония с природата привлече редица известни личности, сред които Теодосий Спасов, Максим Ешкенази, Тео Ушев, Владимир Ампов - Графа, Михаела Филева, Ваня Щерева, Калин Врачански, Драго Симеонов, Дарин Ангелов.

WWF

ДЕНЯТ НА ЗЕМЯТА - Време за размисъл, Време за действия

На 22 април Денят на Земята отбеляза своята 50-годишнина. Обявяването му през 1970 г. дава началото на вълна от действия, сред които приемането на решителни закони за опазване на околната среда в САЩ, последвано от други държави. Поставя се началото на модерното движение за опазването на околната среда. През 2016 г. ООН избра Деня на Земята за подписване на историческото Парижко споразумение за изменението на климата. Днес Мрежата на Деня на Земята работи с повече от 75 000 партньора в над 190 държави и е двигател на положителни действия за нашата планета.

Темата на тазгодишната кампания е „Действия срещу изменението на климата - огромното предизвикателство на нашето съвремие“.

„Време е за смели, креативни и иновативни решения. Това изисква действия на всички нива - от бизнеса до местните власти и правителствата. Всеки отделен човек също има реално влияние и сила като потребител, избирател и член на общност в името на промяната. Светът се нуждае от нас и нашите действия. Има толкова много неща, които всеки може да направи, за да защити и помогне за възстановяването на планетата: участие в почистване, присъединяване към най-голямата гражданска научна инициатива в световен мащаб (Earth Challenge 2020), провеждане на местно събитие. Дори оставайки къщи и поддържайки социално дистанциране, все още можем да упражним нашата отговорност да действваме в полза на околната среда. Независимо къде се намираме, ние можем да направим промяната!“ - апелират от Министерството на околната среда и водите.

По повод Деня на земята природозащитната организация WWF напомни, че е по-наложително отвсякога правителствата да се обединят в нов договор за природата и хората, който да спре унищожаването на местообитания и изчезването на животински видове, както и да гарантира намаляването на човешкия отпечатък върху пла-

нетата наполовина. Опазването и възстановяването на природните екосистеми и услугите, които те предоставят, включително и регулирането на болестите, е неразривна част от поддържането на здравето на хората и природата.

В разгара на безпрецедентната криза с COVID-19, пред която е изправен светът, научен доклад на WWF подчертава, че свръхексплоатацията на планетата е един от факторите, стоящи зад появата на нови заболявания. Документът, озаглавен „Загубата на природа и възходът на пандемииите“, показва как начинът, по който човекът третира Земята, го поставя в непосредствен контакт с дивата природа, улеснявайки предаването на непознати болести, включително нови щамове бактерии и вируси. А незаконната търговия с диви животни допълнително спомага за разпространението им в глобален мащаб.

Зоонозните заболявания, или тези, които се предават от животни на хора, са сред най-големите заплахи за здравето. Според Световната здравна организация над 60 % от човешките патогени са със зоонозен произход. Те причиняват милиони смъртни случаи всяка година и водят след себе си тежки социално-икономически последици, допринасяйки значително за трайната бедност в някои региони. Световната банка изчислява, че икономическата тежест на едва шест зоонозни заболявания възлиза на 80 млрд. долара за 12 години, съобщават от WWF.

„В исторически план човекът винаги е ловувал дивеч. Днес обаче, с нарастването на населението и с развитието на търговските връзки, консумацията на дивечово месо се увеличава драстично. В обект на преследване се превръщат много редки видове, в които живеят неизследвани микроорганизми. Освен това при транспортирането и обработката на месото не винаги се спазват стандартите за безопасност на храните, което представлява допълнителен риск за човешкото здраве“, коментира ръководителят на WWF - България, Веселина Кавръкова. ¶

Бъдеще имат само тези, които почитат делото на своите предци

**Доц. д-р Ангел ФЕРЕЗЛИЕВ - ръководител
на Научноизследователската база за иглолистните гори - Велинград**

Всяка година Седмицата на гората е повод за равностметка на хората, които професионално са ангажирани да работят за благото на гората. Тази година 95-ата Седмица на гората мина без официалните чествания, което не е прецедент, защото знаем, че тя не се провежда в годините на Втората световна война и се възстановява чак през 1956 година. За разлика от онова време обаче днес могат да се ползват високите технологични възможности и интернет, което донякъде не лишава обществото от традиционната равностметка, която лесовъдите правят ежегодно в рамките на първата цяла седмица на април.

Инициатива, която поде Институтът за гората - БАН, за отбелязване на 150 г. Българска академия на науките, 140 г. от началото на организираната горскостопанска дейност в България и 60 г. от създаването на Опитната база за иглолистните гори на ИГ във Велинград, е изграждането на Регионалния център за историята на горите, горското стопанство и горскостопанската наука.

В района на Чепино организираното горско дело съществува от над 120 години. За началото му тук се смята 1898 г., когато по силата на третия Закон за горите (1897 г.) в границите на Пещерска околия се създава Държавното лесничество в Лъджене с общински лесничей Л. Писковски. Оттогава до днес на територията на Чепинското корито се формират и закриват различни горскостопански единици, работят стотици лесовъди и поколения научни работници, обучени са множество ученици и студенти. Тази вековна традиция заслужава своето признание чрез инициативата за създаване на липсваща музейна експозиция, която да съхрани и покаже богатата история на горите, горското стопанство и горскостопанската наука в регионален план.

Изграждането на центъра се осъществява след разработена идея на концепция и се подкрепя от ръководството на ИГ - БАН, в лицето на директора проф. д-р Миглена Жиянски, зам.-директора проф. д-р Георги Георгиев и Научния съвет на Института. Организира се от Научноизследователската база на Института във Велинград, на 1 етаж в административната сградата на бул. „Хан Аспарух“ № 44. Предвидени са две помещения (за музейна сбирка и посетителски интерактивен кабинет), с излаз към пешеходната част на булеварда, което ще осигури непосредствен достъп на жителите и гостите на града до експозицията. Помещенията са ремонтирани от Института за гората, а участие в оборудването на помещенията на дарителска основа взеха местното гражданско сдружение „Бъдеще за Община Велинград“, Тодор Китов и Надежда Ключкова. Едното от целевите помещения е обособено за мултимедия интерактивен кабинет, в който ще се модернизира творческата среда чрез създаване на различен тип иновационен научноизследователски център за групов и проектна работа в сферата на лесовъдските науки. Кабинетът ще е място за съвременно обучение и показване на интерактивни материали, за беседи, дискусии и администриране. Целта е създаването на подходящи условия, в които посетителят да се чувства в „свои води“, в своя интелектуална среда, така че процесът на дискусии и обучение да бъде продуктивен.

За осъществяване на мултимедийни презентации на изложените експонати, както и за теоретична и камерална работа, кабинетът ще бъде обзаведен със съвременно информационнотехнологично оборудване. Благодарение на дарители от града - инж. Васил Тюкенов, д-р Йордан Благов и д-р Даниела Атанасова, е осигурена част от него, като се търсят и други спомоществатели.

Второто помещение е обособено като посетителски център с музейна експозиция. До момента имаме: част от оборудването за функциониране в миналото на Опитната база за иглолистните гори, съответно ИГ-БАН, и експонати, предоставени от лесовъди и граждани на Велинград и региона. Сред сподвижниците на идеята са инж. Янко Денизов, инж. Велизар Чолаков, инж. Пламен Джи-

ханов, проф. д.н. Христо Цаков, проф. Никола Колев, инж. Паулина Поптомова, инж. Страхил Лазаров, инж. Цветана Стоева, инж. Кирил Цанов, техн.-лесовъд Ангел Маринков, Симеон Симеонов, Никола Делиев, Ани Кривулева, Илиян Тетимов, техн.-лесовъд Ибрахим Горумов. Техните имена, както и на тези, които ще се отзоват в бъдеще, ще бъдат записани на специален плакет в Центъра. Част от събраните ценни артефакти и литература, свързани с историята на горското стопанство и наука в региона, могат да бъдат разглеждани на фейсбук страницата „Институт за гората - БАН, Музейна сбирка ОБИГ - Велинград“.

Експозицията се подрежда и е почти готова, но използвам случая да призова отново заинтересованите за изграждането на Центъра страни - Южноцентралното държавно предприятие - Смолян, и местните му подразделения - Държавните горски стопанства „Алабак“, Ракитово, Селище и „Родопи“, ДЛС „Чепино“, РДГ - Пазарджик, Националната професионална гимназия по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград, дружествата на лесовъдите и на лесовъдите ветерани, Ловно-рибарското сдружение, работилите в горите (и техните наследници), да подкрепят с дарения на средства, експонати и логистика осъществяването на тази благородна и стойностна идея. Не е нормално граждани и организации от други сфери на дейност да имат отношение към тази инициатива, а лесовъдската общност да проявява пасивност, въпреки отправените многократно формални и неформални покани за сътрудничество.

Разбира се, очаква се и подкрепа от Община Велинград, граждански, неправителствени, местни организации, други доброволчески, хуманитарни организации с нестопанска цел. При непрекъснатото развитие на туризма и рехабилитацията в региона такова място би се превърнало в естествен притегателен център за гражданите на общината и множеството туристи, където може да се види наследството от многостранната дейност в горите.

Центърът във Велинград ще покаже съхраненото от живота и дейността на горски дейци, живели и работили в Чепинския регион. Той може да постигне научни, социални, икономически и приложни резултати в опознаване на гората и да се превърне в привлекателно културно средище.

Центърът ще бъде полезен за беседи, провеждане на интерактивно обучение и запознаване с историята на горското стопанство при интерес от училищата и детските градини, както и за провеждане на обучения във връзка с различни национални и международни проекти, свързани с гората и нейното стопанисване. За специалистите по горско стопанство, при нужда от съвременно обучение в подходяща среда и при друг проявен интерес, музейната сбирка ще бъде свободно достъпна. Мястото е подходящо за провеждане на различни чествания и мероприятия на Българската академия на науките, Института за гората и за отбелязване на годишнини на хора с професионална дейност в горите от Велинград и региона, както и за различни тематични събития.

Нека да построим заедно своеобразен „храм на гората“, където всеки ще може да отдаде почитта си, да натрупа знания и да придобие опит. Гражданите и местните лесовъди от миналото, настоящето и бъдещето го заслужават.

Запазено за поколенията

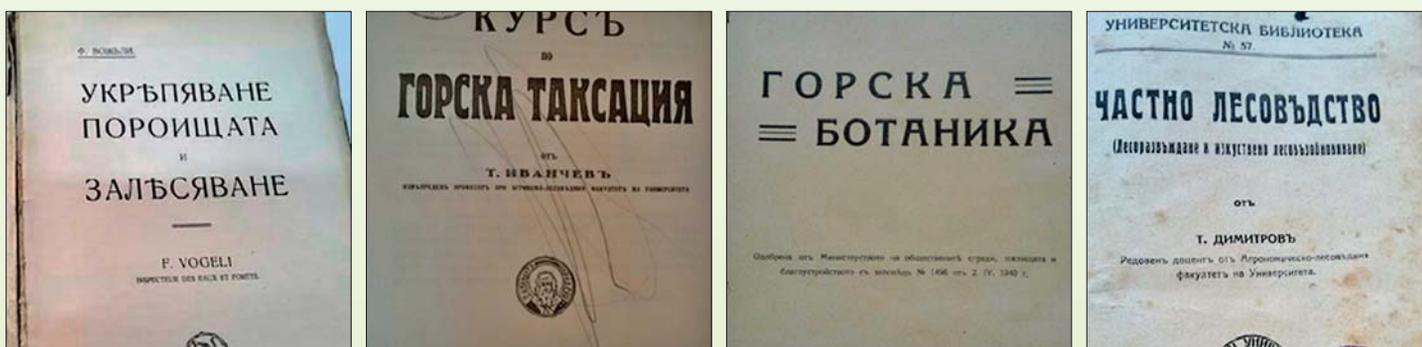
Сградата на ОБИГ - Велинград, откъм централния булевард „Хан Аспарух“, с входа за Регионалния център, интерактивен кабинет и шайби за стъблен анализ на дугласка

Колекцията от издавани през годините специализирани професионални списания съдържа сп. „Лесовъдска сбирка“ (1900-1910 г.); сп. „Горски преглед“ (1913-1930 г.); сп. „Горско стопанство“ (1947 г.); сп. „Горскостопанска наука“ („Наука за гората“) (1964 г.); сп. „Silva balcanica“ (2001 г.). Налични са отделни броеве на първото лесовъдско печатно издание - сп. „Лесовъдец“ (1899 г.); сп. „Бранище“ (бр. от 1910 г., редактиран от Васил Попов и предназначен, както е написано ръкописно, за читалището в с. Лъджене); сп. „Родопски напредък“ (1907 г.); сп. „Ловна просвета“ (1926 г.) с посветено на Празника на залесяването лично обръщение на Цар Борис; сп. „Природа“ (1929 г.); сп. „Лесовъдска мисъл“

Част от фотоколекция със снимки от различни събития в региона, сред които смерчът от 29 май 1961 г. в ГС - Селище, срещата с Николай Хайтов през 1964 г., когато в поразените от стихията територии е възстановена гора върху 15 000 ха, и други

Колекция от някои от първите български учебници по лесовъдство - първият учебник на български език за укрепяване на пороищата и залесяване на Феликс Вожли (1911 г.); „Курс по горска таксация“ на Тодор Иванчев (1934 г.); „Горска ботаника“ на Никола Пенев (1940 г.); „Частно лесовъдство“ на Тодор Димитров (1926 г.). В колекцията са налични още няколко знакови учебника - „Ръководство по лесоустройство“ на Стоян Брънчев (1896 г.); „Геология и минералогия“ на Стефан Бончев (1928 г.); „Горска таксация“ на Юрдан Духовников (1952 и 1964 г.) и други

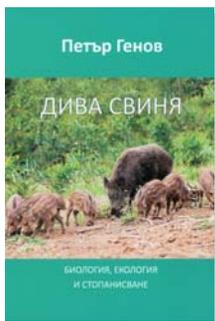
▲
 ▲ *Инструменти и пособия за смолодобив. Първият опит за смолодобив в България е направен от проф. Васил Стоянов в района на Чепинско през 1934 г., в м. Гешова планина (сега УОГС - Юндола) върху 50 белоборови зрели дървета, а през следващите 2 години за целта вече са използвани 1150 дървета. През 1936 г. опитите продължават в Чехлъвското държавно лесничество, като са добити 820 кг смола, през 1939 г. стигат 9 т, като през 1937 г. в с. Лъджене е играна първата държавна инсталация. От следващите години започва масово прилагане на смолодобива в околните лесничества и в други части на страната. Построен е завод „Кристал“ във Велинград през 1953 г. поради увеличеното количество добивана смола - над 2.6 т годишно. В тези години смолодобивът се утвърждава като специфичен важен отрасъл в горското стопанство и е една от основните горкостопански дейности в Чепинския регион.*

В експозиции са подредени и много различни издавани документи, засягащи горкостопанската дейност - горски календар от 1908 г. с автор Т. Цачев; таблици за определяне

на масата на отделните дървета, цели насаждения, необработени материали, издавани от Министерството на търговията и земеделието (1909 г.); наръчен сборник с правилниците, наредбите и окръжните предписания от Отделението за горите, лова и рибарството (1919-1938 г.), с автори Д. Стефанов, Ст. Дичев и Ст. Гаврилов (1939); сборник с речите на околийски и стопански конференции от Пловдивски окръг (1926 г.). В музея намери място и някогашното оборудване на Опитната база за иглолистните гори, в сбирката „Памет за научноиз-

следователската дейност в ОБИГ - Велинград“ - пишеща машина, използвана от научните работници; термидрограф с пишец от миналия век за отчитане на температурата и въздушната влажност; руски свредел за вземане на проби за определяне на възрастта и прираста на дърветата с обработени проби, готови за измерване; везни, използвани за научноизследователската работа; уникални модели радиоточки и стационарни телефони, които са били поставени в канцелариите. Днес всичко това е част от възстановката на канцелария на научните работници от XX век. В сбирката „От епохата... преди компютрите“ са представени научноизследователски фотоапарати от миналия век. Подбрани са инструменти за измерване на дебелини, джага за рязане на дървета, меч на Колесов, клупи, нивелир с дървена тринога и много други.

Нови книги

Петър Генов. Дива свиня - биология, екология и стопанисване. Издателство „Книжен тигър“, София, 2019 г., 503 стр.

Завършил биология в Пловдивския университет „Паусий Хилендарски“, проф. д.н. Петър Генов от 1978 до 2010 г. работи в Института по зоология - БАН. Научните му изследвания са насочени към дивите копу-

тни и едри хищници. Дивата свиня е основният вид, който той изследва най-прогължително, като прави проучвания в Полша, България, Алжир и Италия. Резултатите от проучванията са публикувани в над 8 страни. В съавторство написва за вида монография, която излиза на италиански език през 2000 година. Настоящото издание, описващо дивата свиня, е възможно най-пълно, като съдържа 19 глави, придружени с таблици, фигури и илюстрации. Издаването на книгата е подпомогнато от пет гържавни горски предприятия.

IN MEMORIAM

На 23 март почина инж. Георги Стоилов Янкулов.

Роден е на 02.01.1954 г. в с. Кърналово, Благоевградска област. През 1979 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“, а през 1991 г. завършва Висшата школа за управление към Института за държавно и стопанско управление при Министерския съвет.

От 1983 г. е зам.-директор по стопанисване на горите в ГС - с. Първомай. През

1987-1989 г. е заместник-председател на Изпълнителния комитет на Общинския народен съвет - Петрич, а от 1991 до 1999 г. отново е зам.-директор по стопанисване на горите в ДЛ/ГС - с. Първомай.

След реструктурирането на горския отрасъл инж. Георги Янкулов

известно време работи във фирма „Калабак 99“ ЕАД, където е главен инженер по залесяване и разсадниково производство. През декември 1999 г. е избран за зам.-кмет на Община Петрич, а от края на януари до юни 2000 г. е временно изпълняващ длъжността кмет на общината.

От 2000 г. инж. Янкулов работи като лесовъд на частна практика. През 2008 г. е назначен за директор на ДГС - Петрич, което ръководи до април 2010 година. Три години отново е на частна лесовъдска практика. През 2013 г. е началник на ГСУ - Гега, в ДГС - с. Първомай. От септември 2013 до ноември 2014 г. е директор на РДГ - Благоевград. От края на 2015 г. е назначен за инспектор на областно звено в ЮЗДП - Благоевград. От юли 2018 до септември 2019 г. е директор на РДГ - Благоевград. Впоследствие е инспектор областно звено в ЮЗДП - Благоевград.

Поклон пред светлата му памет!

Виолета ЖЕЛЯЗКОВА

Виолета Желязкова е на 29 години, от София. Дипломира се в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със специалност „Молекулярна биология“ и магистърска степен „Генетика и геномика“ и „Микология и алгология“. Работи в Националния природонаучен музей (НПМ).

Докторантурата ѝ е съвместна между НПМ, Университета в Монпелие и Университета в Грайфсвалд. Докторската ѝ теза е свързана с болестта на белия нос при прилепите, причинявана от пещерната гъбичка *Pseudogymnoascus destructans*. Занимава се с изследвания в областта на молекулярната популационна генетика, пещерната микробиология и хироптерологията (науката, която изучава прилепите), част от които са финансирани от *National Geographic Society*.

Започва да изследва пещери още в гимназията, а преди 3 години успява да премине „магическата“ граница от 1000 м под земята. Участвала е в международни изследователски експедиции на остров Борнео и Хаваите, както и в няколко европейски държави. Работила е като комуникатор на науката, автор на научнопопулярни статии и гимназиален учител, а възгледите ѝ за преподаването се изразяват в споделянето и разпалването на страстта за приключения.

Здравето на природата е пряко свързано с човешкото здраве

- Г-це Желязкова, кои са причините за все по-често срещаните се епидемии в днешно време?

- Нововъзникващи инфекциозни заболявания винаги е имало и ще има и при хората, и при животните - те са нещо нормално. Различното в днешно време е по-лесното разпространение на заболяванията, което е свързано с огромното нарастване на човешката популация, гъстотата на населението, унищожаването на природни местообитания за разширяване на териториите, използвани от хората, и най-вече с пътуванията. Прехвърлянето на заболявания от животни върху хора, т.нар. зоонози, вече не могат да останат локални, както преди. Да не забравяме и примерите за животински заболявания, които човек разнося по цялата планета, пътувайки, без да се разболява от тях. Днес човечеството и дивата природа преживяват последствията от глобализацията заедно. Те са част от едно цяло, като двете страни на една монета. Лекарите, ветеринарите и природозащитниците вече се обединяват около концепцията за единно здраве.

- С кои проблеми е нужно да се справим по пътя към единното здраве?

- На първо място трябва да осъзнаем собствената си роля, за-

щото нея най-ефективно можем да контролираме. Здравето на дивата природа винаги е било свързано с нашето. Дори когато не сме директно засегнати от животинските заболявания, загубата на биоразнообразие води до влошаване на услугите, които получаваме от природата.

Много изследвания чрез математически модели показват връзката между икономическата активност и броя на инвазивните видове. Колкото по-интензивно се развиваме икономически, толкова по-голям е нашият отпечатък по отношение на интродукцията на видове на нови места. През последните десетилетия привнасянето на болестотворни микроорганизми, чужди за екосистемите, се превърна в една от основните заплахи за световното биоразнообразие. Процесът е известен като патогенно замърсяване и често е свързан с човешки дейности като международен транспорт и търговия, както и с все по-агресивното навлизане на хора в доскоро дивите територии.

Има много примери за заболявания в дивата природа, чийто причинител е бил разнесен от хора. Болестта на белия нос при прилепите например се причинява от гъбичка, местна за Европа и Азия и безобидна за популациите в тази част на света. Но наскоро пренесена в Северна Америка - вероятно от пещерници или посети-

тели на туристически пещери, предизвиква масова смъртност при прилепите. Така е и при хитридиомикозата, също гъбично заболяване, което засяга огромен брой видове земноводни - над 600. В района на Корея гъбичката е местна и не причинява смъртност, но покрай Корейската война, търговията с диви животни и нарастващото движение на хора тя е пренесена в целия свят, където си намира нови гостоприемници, част от които са много податливи.

Наблюдения на учените показват, че най-проблематичните инвазии - т.е. чужди видове, които представляват заплаха за биоразнообразието или за човешкото здраве, по-добре корелират със социално-икономическата активност отпреди 100 години. Това означава, че много по-късно ще видим последствията от разместването на биологичните видове, случващо се днес.

- Състоятелно ли е твърдението, че прилепите са източник на заразата с COVID-19?

- Възможно е коронавируса COVID-19 да е присъствал отдавна при животните и поради причини, които ще се изясняват в бъдеще, да се е прехвърлил върху хората точно сега. За много известни на хората заболявания едва сега разбираме, че са прескочили от животни върху хора много отдавна.

Заболяванията с животински произход заемат най-големия дял от нововъзникналите инфекциозни заболявания при хора, като тук се включват известните в целия свят HIV, SARS, MERS и ебола. Механизмът, по който вирусите прескачат междувидовата бариера е много сложен. Засега няма доказателства, че прилепите директно са заразили хора с COVID-19. Научните изследвания сочат верига от събития, в които може да са участвали прилепи, но вероятно чрез междинен гостоприемник.

За да се справим с проблема, е необходимо да преосмислим поведението си, така че да намалим конфликта между социално-икономическото развитие и опазването на природните територии.

- Парадоксално е, че в някои региони на света е започнало масово унищожаване на прилепи. Няма ли да са твърде тежки последствията от такива действия?

- Повечето хора са наясно с ключовата роля на прилепите за равновесието в природата и неизмеримите ползи, които предоставят - борба с вредителите, разпръскване на семена, опрашване на растения. Има 500 вида растения, които могат да бъдат опрашвани само от прилепи. Тези, които се хранят с насекоми, могат да изядат 100 % от собственото си тегло на едно хранене. Колония от няколко милиона прилепи в пещера в Северна Америка унищожават толкова много вредители, че количеството на насекоми в по-голямата част от Северна Америка зависи от тях. Ако си представим, че нещо се случи с тази пещера и прилепите в нея изчезнат, в Северна Америка ще настъпи истинско бедствие. Прилепите са еволюционно най-успешната група бозайници - единствените, които могат да летят. Уникални са и със способността си да живеят почти 10 пъти по-дълго, отколкото е нормално за бозайници с техните размери.

- Какво може да направи науката, за да предотврати бъдещи епидемии?

- Човечеството никога няма да победи всички заболявания, може да се справим с едни, но ще се появяват други, това е нормалният ход на еволюцията. Това, което можем да направим, е да събираме колкото се може повече информация и да се научим да реагираме по-бързо и по-ефективно, за да предотвратим заболяванията да станат сериозни и да се разпространят по целия свят. Учените започват да обмислят идеята да не чакаме да избухне поредната човешка епидемия с животински произход, а да започнем проекти, чрез които да изследваме вирусното разнообразие на всички бозайници. Около 320 000 различни вида вируси се очаква да присъстват във всички бозайници по света. Със съвременните технологии е възможно за около две десетилетия те да бъдат проучени. Заслужава си да се работи върху една такава концепция, особено като се погледне тенденцията в честотата на заболяванията в човешките популации. Например обобщение на данни, събрани от 1940 до 2004 г., за общо 335

нововъзникнали инфекциозни заболявания при хората показва стабилна възходяща тенденция. Значителен е дялът на зоонозите - малко над 60 %. Наблюдава се пик около 1980 г., свързан със СПИН, засегнал десетки милиони хора по света. ХИВ вирусът произхожда от примати - открит е при шимпанзета и горили. Разпространява се през 60-те години - времето на индустриализацията и урбанизацията. Епидемията достига гигантски мащаби, а понеже е свързана с имунна недостатъчност, създава податливи на други заболявания човешки популации.

Освен в лабораторна работа обаче, важно е да се инвестира и в опазването на природата. Запазването на повече естествени местообитания и борбата с браконьерството и нелегалната търговия с диви животни ще намали конфликта между нашите и другите видове, оттам ще бъде намалена и вероятността за прехвърляне на заболявания.

- Кои са районите с най-голяма вероятност за възникване на нови инфекциозни заболявания?

- Сега всички обвиняваме Китай и техните пазари за диви животни и наистина в тези райони има голяма честота на нововъзникващи инфекциозни заболявания, особено зоонози. Същата графика, спомената по-горе, обаче показва, че нараства и броят на устойчивите на лекарства патогени заради по-честата употреба на антибиотици. Най-голям е техният брой в Европа и Северна Америка. Попадайки в околната среда, антибиотиците не се разграждат, което създава антибиотична резистентност дори сред свободно живеещите бактерии. В развитите страни устойчивите щамове микроорганизми са най-честата причина за появата на нови заболявания.

Нараства и броят на заболяванията, които са с някакъв векторен произход, какъвто е случаят с маларията, пренасяна от комари. Тропическите региони са най-рискови за подобни заболявания, но заради климатичните промени се изместват границите на местообитанията на видовете - те се разселват на места, където преди не е имало благоприятни условия за тяхното оцеляване.

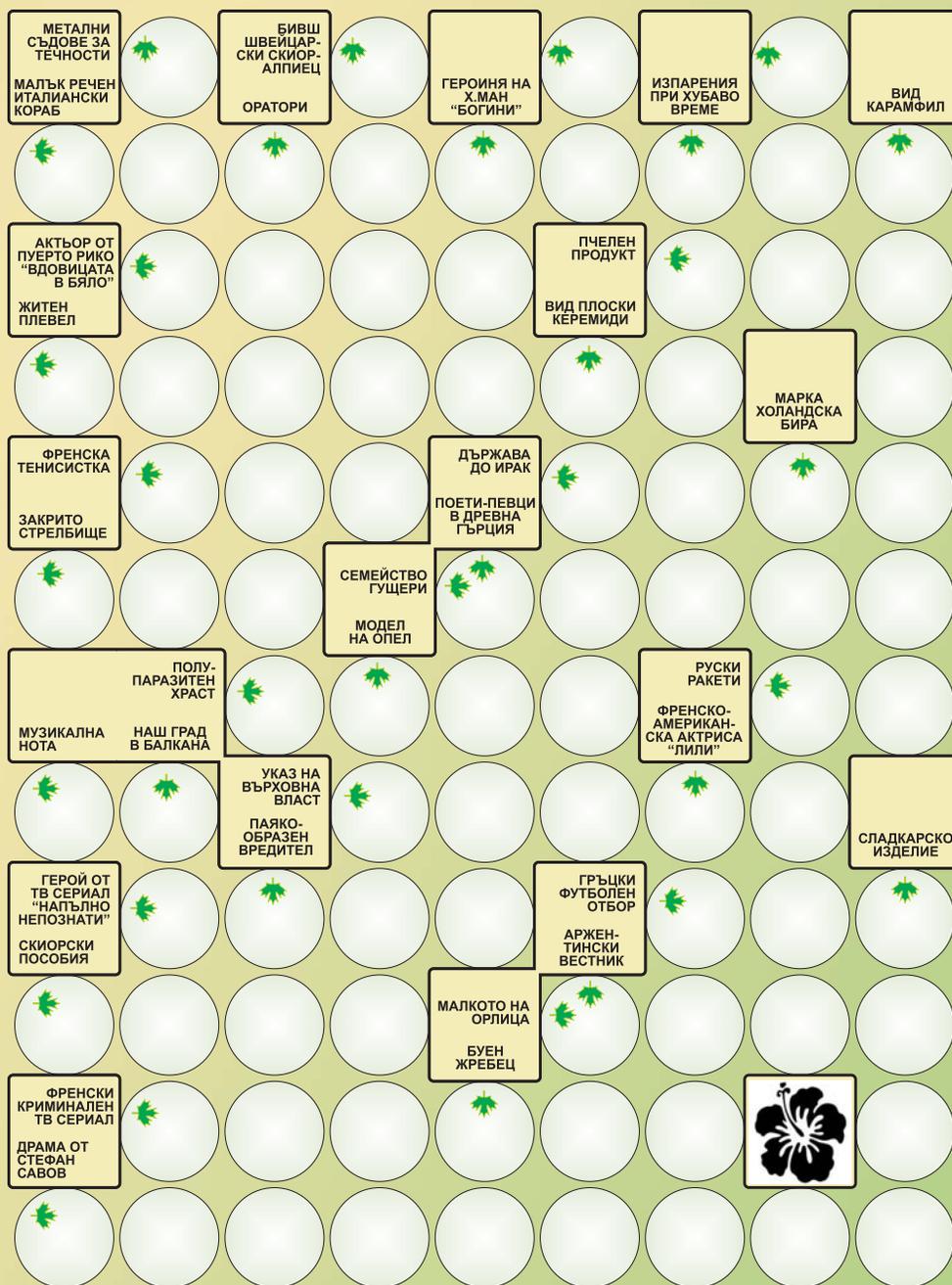
Районите с най-голям риск от възникване на нови зоонозни заболявания естествено съвпадат с местата, където има най-голямо биоразнообразие в съчетание с голяма гъстота на човешката популация - като Югоизточна Азия. В момента в тези държави тече бурна индустриализация. Хората навлизат рязко и агресивно в хабитатите на дивите животни, при което контактите между тях зачестяват. Местата с висока гъстота на човешкото население, което живее в много близък контакт с домашните животни, също са рискови, защото самите домашни животни също могат да са резервоари на заболявания.

Много цялостно трябва да работим върху начина, по който се отнасяме с дивата природа и по който съчетаваме икономическото си развитие с опазването на биоразнообразието. Защото глобализацията няма как да я спрем, тя е еволюция на обществото - един необратим процес.

- Традиционен за рубриката ни е въпросът какво е за Вас природата?

- Трудно ми е да отговоря на този въпрос, защото не правя разлика между това, което е за мен природата, и това, което е целият ми живот. Реших да се занимавам с биологията още когато бях на седем, тъй като това ми се стори подходящ начин да продължа да се катера по дърветата, дори когато порасна. В гимназията избрах да се посветя на изследването на прилепи, за да имам достатъчно възможности да работя в пещери. Сега продължавам, защото ми се струва, че опознаването и опазването на невероятния природен свят, който ни заобикаля, е най-добрата кауза, в която да инвестирам уменията и знанията си. В планината и сред гората съм изградила най-здравите си приятелства и съм научила едни от най-важните си житейски уроци. Независимо дали става дума за работа, почивка или приключение, най-пълно щастие намирам сред дивата природа и не вярвам, че е възможно това някога да се промени.

Разговора води Женя СТОИЛОВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 3/2020:

ВОДОРАВНО: „Бяло пътуване“. Нелина. Анар. Кодак. Ларина. Сенатори. От. Син. Сена. Ани. Ипон. Нин. Леки. Епитет. Лариса. Иван. Ре. Аринус. Ра. Рама. Аналин. Поиноми. Око. Надин. Тарас. „Вината“. Абаги.

ОТВЕСНО: Ляноси. Елерони. Леденика. Алан. Колан. Пирамиди. Пикасо. Иранит. Пън. Тенеси. Она. Талон. Панам. Ту. Арани. Унита. Вари. „И ти си“. Аб. Кани. Анев. Лора. Нанон. Тарикат. Кератин. Наноси.

Саморасляци

Бай Нено Балканджията седи на масата, налива си чашката и умува: „Като разместиш буквите на Ковид-19, се получава 19 водку...“

***

Неновица говори с приятелка по телефона:
- Ако се съмняваш, че мъжът ти ти изневерява, звъни на тел. 112 и кажи, че е болен от коронавирус. Те ще намерят с кого е контактувал...

***

Из дневника на Бай Нено по време на извънредното положение:

Ден 7. Седнахме с жената, сипахме си по едно, поговорихме си - ми тя била много свята жена!

Ден 8. За седмица съм похарчил 2 лева. Това не се е случвало, откакто бях на 5 годинки.

Ден 10. Започнах да заглеждам жената и даже да ѝ налитам.

Ден 14. Не е луг този, който яде баницата, а този, който говори с нея.

Ден 20. Жената ме обвинява, че мизам твърде шумно.
Ден 25. Номиниран съм за изгонване от къщата.

***

По време на карантината Бай Нено се тревожи „Настъпиха тежки времена за мъжете, които казваха на жените си: ааа, това ще го оправя, когато умам време...“

***

Седи Бай Нено и си мисли: „Значи, аз такава паника не помня от времето, когато в нашето село се разчу, че Спаска има трипер...“

Похвално слово за Главния

Похвалното слово е публичен жанр, наследен от античната риторика, който отдава дължимото на отделна личност, постигнала военна победа или допринесла с други важни дела за общественото благо. Не можем да се състезаваме по красноречие с блестящите древни ретори, но ни се вижда уместно да употребим жанра за човека, отдал целия си професионален живот на горското слово - главния редактор на сп. „Гора“ инж. Борис Господинов.

До средата на април, когато се пенсионира, той е Главният. Коемо нито е прякор, нито е титла, дори не е и толкова дължност, а признание. Не само от нас, редакционния екип, а и от издателя - Изпълнителната агенция по горите. Пътят, извървян достойно, честно и всеотдайно в служба на гората, наброи на хронометъра на професионалния му живот 40 години и заслужава похвално слово.

Борис Господинов е роден на 24.04.1955 г. в Перник. Средно образование получава в Техникума по механотехника в родния си град. Още тогава издава училищния вестник и публикува материали в тогавашния окръжен печат.

През 1980 г. се дипломира във ВАТИ, специалност „Горско стопанство“. През 1984 г. завършва Журналистическия факултет на Софийския университет. Като студент сътрудничи в младежки столични издания, а от 1979 г. - в новосъздадения в. „Горско дело“, в който след дипломирането си във ВАТИ работи последователно като литературен сътрудник, редактор и завеждащ отдел, до закриването на вестника през 1988 година. От 1989 г. е на работа в сп. „Горско стопанство“ като заместник главен редактор. Заслуга на инж. Господинов е, че през 1992 г. превръща отрасловото издание с научна насоченост в популярното и търсено от колегията сп. „Гора“, което всички познавате. От 1994 г. става негов главен редактор.

Годините след демократичните промени са едни от най-динамичните и изключително напрегнати за оцеляването на списанието. Редакцията е оставена сама да се справя с осигуряване на хартия, предпечатна подготовка, експедиция и разпространение, намирането на средства и читателска аудитория. От тези години проличава какво значи да бъдеш главен редактор и

да те познават във всяко горско кътче - да не спиращ да пътуваш и с репортажи, интервюта и снимки да представяш лесовъдите и горските служители от всички регионални структури в България, да познаваш дейността на ръководителите и специалистите и по какви проблеми работят. Не случайно колегията бързо припознава изданието като „свое“. Прекият персонален обмен на информация и опит между колегията чрез страниците на списанието е едно от най-значимите постижения на редакционния екип, ръководен от инж. Господинов.

Горската система е една от първите организирани държавни служби в България, което дава повод на инж. Господинов списанието да се обърне към подреждането на „фамилното дърво“ на горите, защото то се оказва с изключително богата история и постижения, които само чакаат своя Паисий. С помощта на издателя - централното горско ведомство, и с огромен труд на авторите и редакторите през 1993 г. списанието започва поредица от публикации, свързани с най-значимата дейност на лесовъдите в България през XX в. - борбата с ерозията. През 2000 г., след 7 г. подготовка, излиза уникално и с фундаментално значение издание „Укромните пороци в България“, под редакцията на инж. Господинов. Следват я десетки други книги, които обхващат историята и постиженията на всичките дейности в горите, запазени за поколенията са имената на хората, отдали своя професионален живот на гората. С гордост трябва да признаем, че горският отрасъл е представен пред обществото както никога друг и издаването на над 50 книги дължим на Главния. На авторитета му и неуморното му търсене, на несекващата му любознателност и уменията да запази хората за добри каузи.

Обществената дейност на инж. Господинов е свързана със Съюза на лесовъдите в България. От възстановяването на организацията през 1990 г. участва в създаването и издаването на съюзните вестници „Силва“ и „Българска гора“, както и на книгите за историята и развитието на лесовъдското сдружение. Той е дългогодишен заместник-председател на СЛБ. През 1997 г. участва в делегацията, която представя кандидатурата на България за асоцииран член на Съюза на европейските лесовъди, като оттогава неизменно участва и отразява годишните конференции и конгресите на СЕЛ и два мандата е одитор на Съюза на европейските лесовъди.

Член е на Съюза на българските журналисти.

Отличен е през 2012 г. с приза „За значителен принос в популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“. Награждаван е със „Златна значка“ на ИАГ, „Златно перо“ на Съюза на българските журналисти и с множество други отличия.

Главният създава екип, в който всеки да се чувства нужен и насърчен в работата си за каузата на гората и в който всеки да е „главен“ в своята област. Уроците му за по-младите колеги са много, но основният е, че гората иска да ѝ се посветиш изцяло, а в професията да бъдеш отговорен и смел. Инж. Господинов мечтаеше млади лесовъди да последват журналистическа кариера в списанието и на когото му е предначертан такъв път, той спокойно може да „препише“ професионалния живот на доскорошния си Главен, а оттам нататък - само да награжда.

Екипът на сп. „Гора“

Обичам България

На гората - с любов

Работя в системата (не е лоша гумата за отрасъла, който е отговорен за живота на нашата планета) на горите от началото на 80-те години на миналия век. След университетското си образование по журналистика в „Горско дело“ ме прие в своите прегръдки. Да, да - напук на целия ми страх на градско момиче, което ходеше в гората само през неделните излети, аз попаднах на най-точното място в живота си. И не мога да не съм благодарна на съдбата за това.

Можете да си представите колко Седмици на гората съм преживяла, и то с цялото си сърце и сред хората, които обичах, обичам и до последния си дъх ще обичам и помня. Първите ми Седмици, за които трябваше да пиша, си спомням като Великден за горското съсловие. Празник. Празник за тези, които създаваха гори. Защото тогава залесяванията бяха много и истинските герои на това свещенодействие откривах по баурите - многолюдни бригади, предимно от жени, които започваха пролетта със стотици декари „шевици“ от мънички фиданки. Елена Йорданова и Даринка Гълъбова - прочутите бригадирки, бяха признати и за герои за своя труд и се гордеея до днес, че тези българки са ме припознали не само като журналист, но и приятел, и ме научиха как се садят фиданки. И ние садихме. Не си спомням някой да е отказвал да излезе на масово залесяване. До ден днешен се обиждам, заедно с всички залесители от 60-те, 70-те и 80-те години, когато трудът им се омаловажава.

Имах щастието да водя дълги разговори сред разнообразните гори на цяла България с лесовъдите, отличени със званието „Заслужил лесовъд“. Много харесвам гумата „служба“, защото тя изплъва със съдържание труда на работещите в горите - било то лесовъд, залесител, дърводобивник, началник, счетоводител, преподавател или научен работник. На гората трябва да служиш, иначе нищо не се получава добре. Всъщност на тази особена нагласа „да служиш“ на гората и на обществото се научих от тези, които в сърцето си положиха клетва на нея. Нека никога да не ги забравяме.

За близо 30 г. в сп. „Гора“ не остана горски регион в България, който да не сме обиколили с колегите. Всеки от тях е уникален, поварбайте, затова толкова е важно регионалното лесовъдство, но същевременно те са едно цяло за страната, която чрез лесовъдите е създавала и защитава за поколенията горите си.

Никога не си представяхме, че Седмицата на гората, оцеляла във времето 95 години, няма да събере колегите отново. И то в легендарния за нашето лесовъдство регион - Кърджалийски. А те, в празнична униформа, да се прегърнат, да се поздравят един друг лично и да аплодират избраните за най-добри за миналата година. Е, случи се в годината 2020-а, във века на изкуствения интелект и милион технологични иновации, едно микроскопично нещо като вирус да се опита да зачеркне досегашния ни живот. Но Седмицата на гората е жива. Трябва да имаме нашия Горски Великден! Трябва да имаме „Лесовъд на годината“. Трябва отново да подновим в сърцето си клетвата да служим с любов на гората, за да можем утре да излезем и да работим за нея, а това значи за всички. Трябва, защото можем.

Светлана БЪНЗАРОВА

Моторна коса 325R

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ - АД
София 1700, ул. „Осми декември“ № 13, тел: 024 666 916
e-mail: info@agroland.eu
www.husqvarna.bg

Husqvarna
READY WHEN YOU ARE